

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านโกรก ตำบลหนองไข่น้ำ
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวอณิษา ไชยบุตร

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

อณิษา ไชยบุตร : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านโคก ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ศุภกฤษฎี นีวัฒนากุล, 202 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านโคก ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการคือ 1) การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านโคก ได้แก่ ความสามารถบริหารจัดการกองทุนฯ ความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ของคนในชุมชน ประชากรที่กู้เงินแล้วได้ใช้เงินที่กู้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และครอบครัว การพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ของคนในชุมชน คนในชุมชนสามารถลดภาระหนี้สินได้ และศักยภาพในการบริหารงานของผู้นำชุมชน 2) ปัจจัยด้านบวกและลบที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 3) การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ และ 4) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโคก

การประเมินใช้หลักการตามแบบ CIPP โมเดล ได้แก่ บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ระหว่างเดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือนกันยายน 2545 จากแบบรายงานบริบทรวม 12 แบบ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรร้อยละ 50 ของครัวเรือน การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจัดเวทีชาวบ้าน

ผลการประเมินโครงการพบว่า 1) ระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบรรลุตามเป้าหมายในระดับที่น่าพอใจ มีการเรียนรู้พึ่งพาตนเอง ใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ทั้งนี้ยังต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำจากภาครัฐอยู่ 2) ปัจจัยด้านบวกคือต้องมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้คำแนะนำในการจัดระเบียบกองทุน และประสบการณ์จากการที่หมู่บ้านมีกองทุนเดิม ส่วนปัจจัยด้านลบคือขาดคนเข้ามาช่วยการบริหารจัดการกองทุน เนื่องจากไม่มีค่าตอบแทนเสียเวลาประกอบอาชีพของตนเอง การมีหนี้สินเดิมทำให้การชำระคืนเงินกู้ไม่ตรงเวลา ทำให้ศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทุนไม่ดีเท่าที่ควร เป็นต้น 3) เกิดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ด้านการประกอบอาชีพ เป็นโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 4) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ตามระดับข้อมูลคือความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน ความซื่อสัตย์ การยอมรับความคิดเห็นของชุมชน เป็นต้น

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา... (อณิษา ไชยบุตร)

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... (อ.ศุภกฤษฎี)

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา..... (อ.ศุภกฤษฎี)

หน้าอนุมัติ

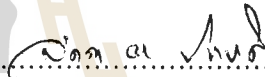
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ศุภกฤษฎี นีวัฒนากุล)

กรรมการสอบ

(ผศ.ดร. ลัดดา ไกรติ)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ เดือน พ.ศ.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย

อาจารย์ศุภกฤษฎี นิวัฒนากุล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข

อาจารย์ ดร. วรพจน์ สุทธิชัย

อาจารย์ ดร. สุนิตยา เกื้อนาคี

อาจารย์ นาวาอากาศตรี เถลิงศักดิ์ ชัยชาญ

อาจารย์รัชฎาพร วิสุทธากร

อาจารย์ชนิตา สุกแสงปัญญา

อาจารย์วัลลภ สุปัญญา ไซตีสกุล

อาจารย์บุญช่วย บุญมี

รองศาสตราจารย์ ดร. คณิต ไข่มุกด์

อาจารย์สุรียา สมทคุปดี

อาจารย์ ดร. วิศิษฐ์พร วัฒน วาทิน

อาจารย์ ดร. พัฒนา กิติอาษา

และคณาจารย์ประจำสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ

คุณภาพ อุดวงศ์ ผู้ช่วยอาจารย์นิเทศที่ให้คำแนะนำทางด้านการดำเนินงานวิจัย

คุณสุขกวี แยมพุทธคุณ และพัฒนาชุมชนอำเภอที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษา เป็นอย่างดียิ่งตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ

อนิษา ไชยบุตร

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภูมิ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
กรอบความคิดทฤษฎี	3
วิธีดำเนินการ	7
ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ	8
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	9
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ	9
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองแห่งชาติ 2544	11
การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	13
การขอคำชี้แจงทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	14
ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	14
การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	16
หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพม์โมเดล	18
โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	23
หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ	24
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	33
วิธีการประเมินโครงการ	33
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	34

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	34
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	37
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	38
ผลการประเมินบริบทชุมชน	38
ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	50
ผลการประมวลวิธีทำธุรกิจของผู้กู้	54
ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	55
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	55
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	59
สรุป อภิปราย	59
ข้อเสนอแนะ	63
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1.1	ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม	5
แผนภูมิที่ 1.2	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม	6
แผนภูมิที่ 2.1	คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	11
แผนภูมิที่ 2.2	การประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองชีพ	20
แผนภูมิที่ 2.3	ตัวอย่างประเด็นการประเมินตามแบบจำลองของ CIPP	20
แผนภูมิที่ 2.4	ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม	21
แผนภูมิที่ 2.5	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบ	22

สารบัญตาราง

ตารางที่ 4.1 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

57

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 4.1 จำนวนประชากรของหมู่บ้านโกรก

46

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

สังคมไทยในอดีตมีการอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ มีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย ในการดำรงชีวิต หรือวิถีชีวิตของสังคมในอดีตเป็นสังคมแบบพึ่งพาตนเอง อยู่อย่างเพียงพอ ในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ อาศัยอยู่กับธรรมชาติพึ่งพาธรรมชาติที่เอื้ออำนวย มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นทางสังคม เป็นสังคมที่เอื้ออาทรและถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน

เมื่อมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 - ฉบับที่ 7 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ยังมีปัญหาในการกระจายรายได้สู่ประชาชนไม่ทั่วถึง ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านอื่น ๆ ตามมาได้แก่ ค่านิยมด้านวัตถุ สังคมไทยกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อาชญากรรม สภาพครอบครัวเกิดการแตกแยก สังคมเกิดความอ่อนแอ เพราะการอพยพแรงงานไปหางานต่างถิ่น คือการละทิ้งบ้านเกิดเข้ามาหางานทำในเมืองหลวง เป็นการหนีสังคมชนบทเข้าสู่แรงงานภาคอุตสาหกรรม

จากปัญหาดังกล่าวพบว่าแนวคิดในการพัฒนามุ่งเฉพาะด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการพัฒนาสังคมแบบบูรณาการโดยพัฒนาด้านสังคม การเมือง การศึกษา วัฒนธรรม และสิ่งสำคัญคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ประชาชนคิดเป็น ทำเป็น รู้จักการตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้ จากวิกฤตที่เกิดขึ้นทำให้ภาครัฐได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้หันมาพึ่งพาตนเองได้อย่างเหมาะสมที่สุด เพื่อมุ่งให้ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ทั้งหมด ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จึงได้ปรับปรัชญาเป้าหมายการพัฒนาเป็น “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชการปัจจุบัน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ รัฐบาลยุคปัจจุบัน โดยการนำของ ฯพณฯ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้เห็นความจำเป็นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองของชุมชนหมู่บ้าน

จนเกิดความเข้มแข็งในชุมชนหมู่บ้าน ดังคำแถลงของ ฯพณฯ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ต่อรัฐสภา กล่าวถึงแนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม (หนังสือพิมพ์มติชน ประจำวันศุกร์ที่ 4 มกราคม 2545, หน้า 18) เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 “การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาลที่จะใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว จะช่วยลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนทางสังคมเป็นการสร้างและกระจายโอกาสแก่ชีวิตประชาชน” จากนั้นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้เกิดขึ้นตามนโยบาย โดยรัฐบาลจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาทในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุน สร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน

เนื่องจากได้มีการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว เพื่อให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงสมควรที่จะมีการประเมินกองทุนหมู่บ้าน และผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตกองทุน หลัก สูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านโกรก หมู่ที่ 6 ตำบลหนองไผ่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาาระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินโครงการดังกล่าวและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษาถึงการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านโกรก ดังนี้
 - 1.1 เพื่อศึกษาถึงความสามารถบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โกรก
 - 1.2 เพื่อศึกษาถึงความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ของคนชุมชน
 - 1.3 เพื่อศึกษาถึงประชากรในหมู่บ้านที่คู่ไปแล้วได้ใช้เงินที่ได้มา ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และครอบครัว
 - 1.4 เพื่อศึกษาถึงการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น
 - 1.5 เพื่อศึกษาว่าคนในชุมชนสามารถลดภาระหนี้สิน หรือ กู้ยืมเงินทุนนอกระบบได้
 - 1.6 เพื่อศึกษาถึงความมีศักยภาพในการบริหารงานของผู้นำชุมชน และมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านเข้มแข็งไปด้วย

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์
3. เพื่อศึกษาถึงการเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล
4. เพื่อศึกษาถึงความเข้มแข็งของชุมชนบ้าน โกรก

3. กรอบความคิดทฤษฎี

การวิจัยเป็นเครื่องมือที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการประเมินความสำเร็จของโครงการ ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการดำเนินงานว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยของยกตัวอย่างกรอบความคิดทฤษฎีที่จะสามารถนำไปใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1. แนวคิดและรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หน้า 84) (Tyler's Rationale and Model of Evaluation) กล่าวว่า “การประเมิน คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่สังเกตได้กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้”

กรอบแนวคิดของการประเมินของไทเลอร์ จำแนกออกเป็น 6 ส่วน

- 1.1 การประเมินจุดประสงค์
- 1.2 การประเมินแผนการเรียนรู้
- 1.3 การประเมินเพื่อแนะแนวในการพัฒนาโครงการ
- 1.4 การประเมินโครงการเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ
- 1.5 การประเมินผลลัพธ์ของโครงการทางการศึกษา
- 1.6 การติดตามผลและการประเมินผลกระทบ

สรุปการประเมินของไทเลอร์ เกณฑ์ที่ตัดสินความสำเร็จของโครงการ จะพิจารณาความสำเร็จของส่วนรวม และมุ่งเน้นที่การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) มากกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

2. แนวความคิดและรูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หน้า 85-86) “การประเมิน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลการตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน”

กรอบแนวคิดการประเมินของสคริฟเวน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

2.1 การประเมินยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ใช้เป้าหมายของโครงการเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายของโครงการหรือไม่ แบ่งการประเมินเป็น 2 ระยะ

2.1.1 การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องในระหว่างการดำเนินโครงการ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการดำเนินโครงการระยะต่อไป

2.1.2 การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) คือผลผลิตที่เกิดขึ้นเมื่อโครงการสิ้นสุดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันให้ประสบผลสำเร็จ

2.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายเท่านั้น แต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาร่วมพิจารณาในการตัดสินใจคุณค่าด้วยระบบคุณธรรม

นอกจากนี้ สตรีทเวน ได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ

1. การประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น จุดประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหา เป็นต้น การประเมินวิธีการนี้เป็นการประเมินเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ

2. การประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการที่มีต่อผู้รับบริการของโครงการ

3. แนวคิดการประเมินของอัลคิน (Alkin's Concept of Evaluation) (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หน้า 87-88) กล่าวว่า “การประเมิน คือกระบวนการคัดเลือก การประมวลผลข้อมูล และการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อผู้มีอำนาจการตัดสินใจ”

กรอบแนวคิดการประเมินของอัลคิน มีดังนี้

3.1 การประเมินระบบ เพื่อกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ

3.2 การประเมินวางแผนโครงการ เป็นการประเมินเพื่อหาแนวทาง ที่จะส่งเสริมให้การดำเนินการโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์

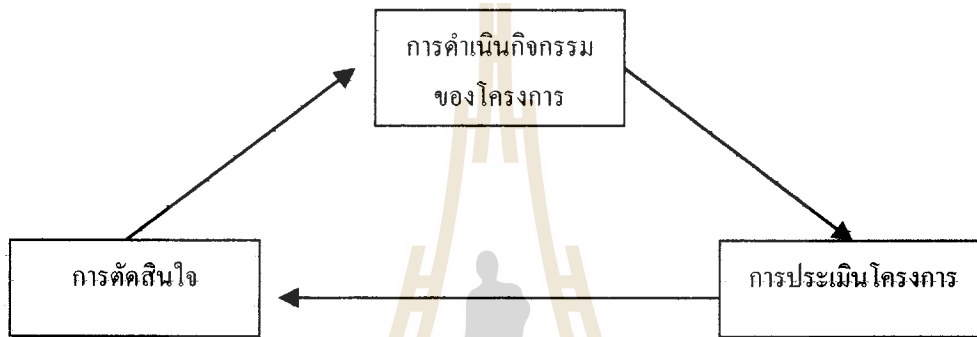
3.3 การประเมินระหว่างดำเนินการ เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาการดำเนินการเป็นไปตามแผนที่กำหนดให้หรือไม่

3.4 การประเมินเพื่อพัฒนางาน เป็นการประเมินเพื่อหารูปแบบ แนวทาง หรือข้อเสนอแนะในการที่จะส่งเสริมให้โครงการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือการใช้แนวคิดทฤษฎีระบบเป็นตัวแทนหรือเครื่องมือในการวิเคราะห์ เพราะเป็นการศึกษาและมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมและเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยขององค์การหรือหน่วยเปลี่ยน

สภาพซึ่งในที่นี้คือชุมชนบ้านโกรก หน่วยปัจจัยนำเข้า หน่วยนำออกผลผลิต และหน่วยผู้ใช้ผลผลิตซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมขององค์การ

แนวคิดตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีมกล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ

แผนภูมิที่ 1.1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

สตัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

รูปแบบการประเมินแบบซีพี (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน มีรายละเอียด ดังนี้

C มาจาก Context Evaluation การประเมินสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

I มาจาก Input Evaluation การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ

P มาจาก Process Evaluation การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

P มาจาก Product Evaluation การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อม ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

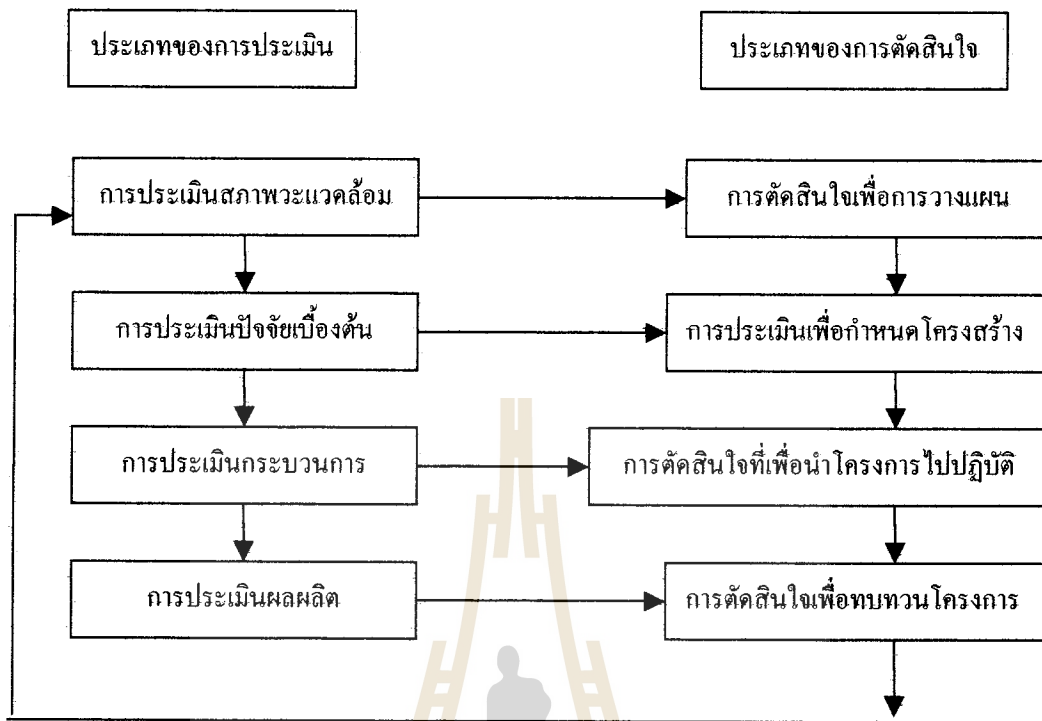
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการ ไปปฏิบัติ (Implementing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และสตีฟเฟิลบีมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจ และประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

แผนภูมิที่ 1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสัฟเฟิลบิม

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา หมู่บ้านโกรก หมู่ที่ 6 ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาทำความเข้าใจ วัตถุประสงค์ และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำการศึกษาจากเอกสารของกองทุนฯ เอกสารจากทางราชการ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายกองทุนเงินล้าน

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านโกรก หมู่ที่ 6 ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชน, ประธานกองทุนฯ คณะกรรมการกองทุนฯ และสมาชิกของกองทุนฯ รวมทั้งเอกสารของกองทุนฯ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพพีโมเดลกำหนดตัวแปรและตัวชี้วัด ที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการดังนี้

1. การสังเกตและบันทึก
2. การสัมภาษณ์
3. การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน
4. การสอบถาม

5. แบบรายงานต่าง ๆ (ปร.)

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบนำมาประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ บริบทชุมชน, ปัจจัยนำเข้า, กระบวนการ และผลผลิต

ขั้นที่ 6 เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นที่ 7 ทำการเขียนสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน โกรก ดังนี้
 - 1.1 ทำให้ทราบถึงความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
 - 1.2 ทำให้ทราบถึงความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในปฏิบัติหน้าที่ของคนในชุมชน
 - 1.3 ทำให้ทราบถึงประชากรในหมู่บ้านที่ได้กู้เงินจากกองทุนไปแล้ว ได้ใช้เงินที่ได้มานี้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และครอบครัว
 - 1.4 ทำให้ทราบถึงการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน
 - 1.5 ทำให้ทราบถึงความสามารถในการลดภาระหนี้สิน หรือ กู้ยืมเงินทุนนอกระบบได้
 - 1.6 ทำให้ทราบถึงความมีศักยภาพในการบริหารงานของผู้นำชุมชน และมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านเข้มแข็งไปด้วย
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์
3. ทำให้ทราบถึงการเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งระดับหมู่บ้าน และตำบล
4. ทำให้ทราบถึงความเข้มแข็งของชุมชนบ้าน โกรก

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านโกรก หมู่ที่ 6 ตำบลหนองไผ่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาทั้งที่เป็น นโยบาย หลักการ ระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. การขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
9. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ
 - 9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
 - 9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน
 - 9.3 ประชาคม
 - 9.4 เครือข่ายองค์กรชุมชน
 - 9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน
 - 9.6 ธุรกิจชุมชน
 - 9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร

เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเบื้องต้น

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดขนาดด้วย “คุณค่า” และ “ภูมิปัญญา” ของตนเอง
- 3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- 4) เชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
- 5) กระจายอำนาจและพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่น

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- 4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน แต่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
- 5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

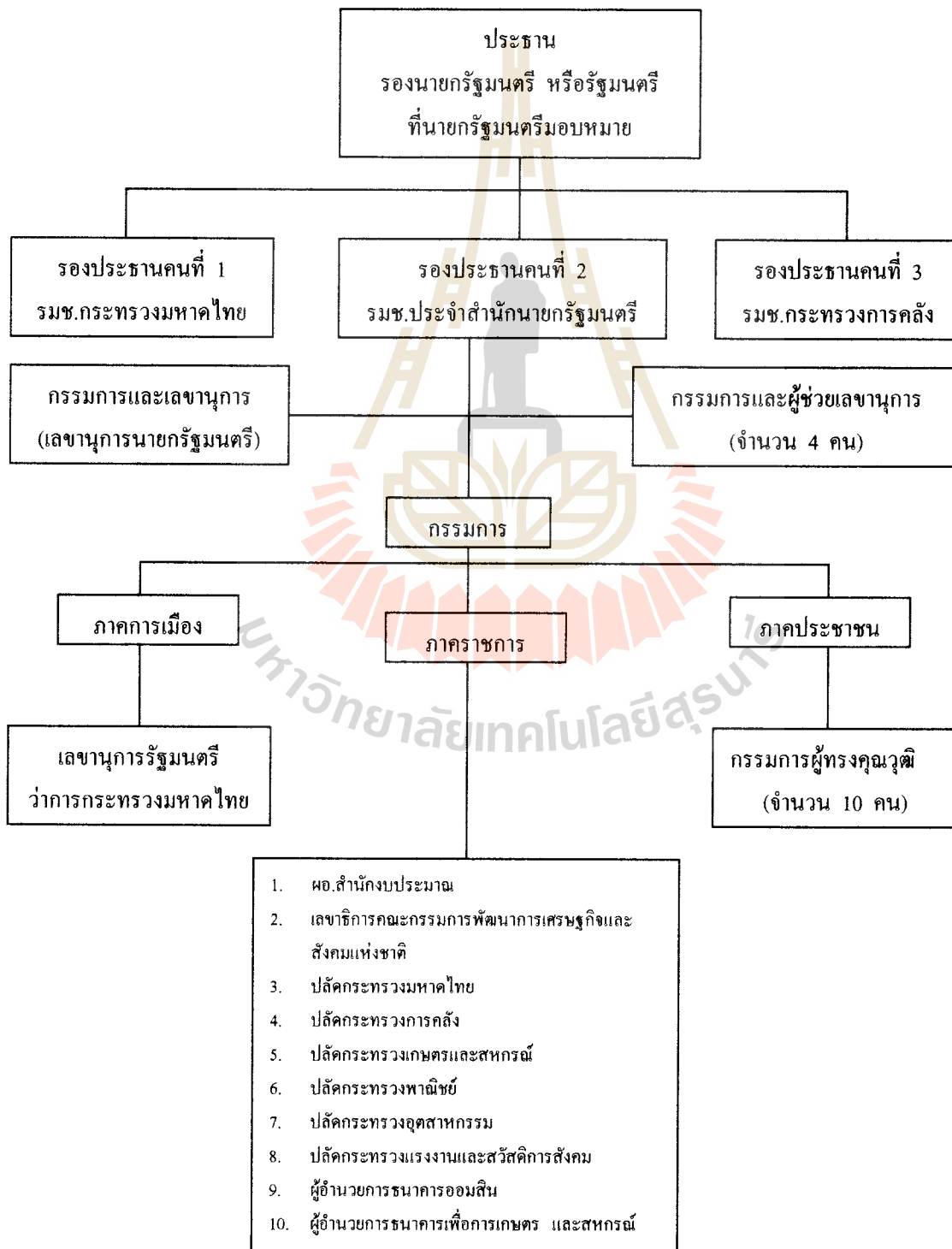
- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แผนภูมิที่ 2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย การจัดตั้งและแนวทางการบริหารกองทุน
2. กำหนดแผนการจัดหาเงินทุน และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
3. จัดทำร่างกฎหมาย เสนอต่อ ครม.
4. กำหนดแผนงาน ออกระเบียบ ข้อบังคับ
5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรประโยชน์ของกองทุน
6. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน
7. แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงาน
8. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
9. การรายงานผลการดำเนินงาน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
10. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติ หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
2. สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้
 - 1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
 - 2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
 - 3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
 - 4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
 - 5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
 - 6) จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน

7) พิจารณาเสถียรภาพเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหาร และจัดการกองทุน

8) ให้การสนับสนุน ปรีกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน

9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกอง

10) ทูล และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน

11) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ

12) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกต การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการเวียน 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม

2. การคัดเลือกกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1) เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการกองทุน

2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์

3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน และความผิดฐานบุกรุก

7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2530

9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

4. การขอคำขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) กระบวนการคัดเลือกกรรมการเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้
- 2) คุณสมบัติกรรมการ ตามระเบียบกองทุน
- 3) ความรู้ประสบการณ์และความมั่นใจในการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ
- 4) มีระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุนฯ
- 5) การมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุนฯ
- 6) สมาชิกมีการปฏิบัติตามระเบียบครบถ้วน
- 7) มีการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุนฯ

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน เพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดการระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง โดยในครั้งนี้นี้รัฐได้จัดสรรงบประมาณให้ทางหมู่บ้านมาทำการบริหารและจัดการ จำนวน 1 ล้านบาท

เพื่อให้การดำเนินการจัดตั้งเงินกองทุนหมู่บ้านเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและทุกครัวเรือนในหมู่บ้านโกรก หมู่ที่ 6 ตำบลหนองไผ่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทางหมู่บ้านจึงได้

ดำเนินการร่างระเบียบว่าด้วยเงินกองทุนหมู่บ้านขึ้นเพื่อใช้เป็นกฎระเบียบสำหรับการปฏิบัติของสมาชิก อันจะทำให้เงินกองทุนของหมู่บ้านมั่นคงและยั่งยืน อันจะส่งเสริมให้เศรษฐกิจของครัวเรือน หมู่บ้าน และประเทศชาติ ในอนาคต

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โกรก หมู่ที่ 6 ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้ง

ที่ตั้งของกองทุน บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 6 ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- 2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการฝากสัจจะออมทรัพย์
- 3) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- 4) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
 1. เป็นคนมีความซื่อสัตย์
 2. ไม่เห็นแก่ตัว
 3. เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข
 4. เป็นคนรู้จักรักสามัคคี
- 5) เพื่อการพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณธรรม 4 ประการ คือ
 1. เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ
 2. เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
 3. เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน
 4. เป็นคนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน

3. แหล่งที่มาของกองทุน

- 1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- 2) เงินกู้ยืม
- 3) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- 4) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- 5) เงินสัจจะที่รับฝาก

4. คุณสมบัติของสมาชิก

- 1) เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน โกรกเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน
- 2) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- 3) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- 4) เป็นผู้ทีคณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- 5) อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- 6) มีเงินฝากสัจจะออมทรัพย์กองทุน

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- 1) ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่กรรมการกองทุน
- 2) ผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้
- 3) คณะกรรมการกองทุนพิจารณาว่าจะรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม
- 4) เมื่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาคุณสมบัติตามที่ได้กำหนดไว้ และเห็นสมควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งบุคคลนั้นให้ชำระค่าธรรมเนียม และฝากสัจจะภายใน 3 วัน นับจากวันที่รับเป็นสมาชิก

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

- 1) ตาย
- 2) ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากกรรมการกองทุน
- 3) ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออก ด้วยคะแนนสองในสามของที่ประชุม
- 4) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ ไม่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือกองทุนไม่ว่าประการใด ออกจากการเป็นสมาชิกอย่างน้อยสองปี ห้ามสมัครเข้า
- 5) จงใจปิดบังความจริงให้ทราบในการสมัคร
- 6) นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์
- 7) มีคุณสมบัติไม่ตรงตามที่กำหนดไว้

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการ กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน ต้องทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการ กู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณา เงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่การอนุมัติเงินกู้ รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท ส่วนการอนุมัติเงินฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุน พิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

3. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมด หรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและ รายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารทราบโดยเร็ว และให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ อย่างน้อย สองคน และให้ผู้กู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีให้ คณะกรรมการกองทุนทราบโดยเร็ว การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้า ในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะ กรรมการกองทุน

4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือทรัพย์สิน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็น อัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณ และสภาพ เศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน ดังกล่าวอย่างเปิดเผย

6. ให้คณะกรรมการกองทุน กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ตามความเหมาะสมแห่ง สัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา ในการชำระเงินกู้ ผู้กู้จะต้องนำเงินไปส่ง คืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการชำระคืนเงินกู้ไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

7. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระบุหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้ คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้อย่างหนึ่งรายใดก็ได้ เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่ง หรือดำเนินการอื่น ๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

8. ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันเชื่อว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที และเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงินกู้ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ พ้นจําสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญา และห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

1. รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

จําเนียร สุขหลาย และคณะได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล” ในหนังสือ รวมบทความการประเมินโครงการ [สมหวัง พริยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ), 2544:221-234] ดังนี้

การประเมินแบบ CIPP MODEL เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์การตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

แบบจำลอง CIPP ประเมินด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบท หรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่วางไว้ ประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

- ความสามารถของหน่วยงาน หรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น

โดยการประเมินอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการ ภายในโครงการเท่านั้น รูปแบบคำถาม เช่น งานที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

- เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
- เพื่อเป็นการสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนประกอบที่สำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

1. การจัดทำน้กประเมินกระบวนการเต็มเวลา
2. เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างน้กประเมินโครงการ และบุคลากรใน

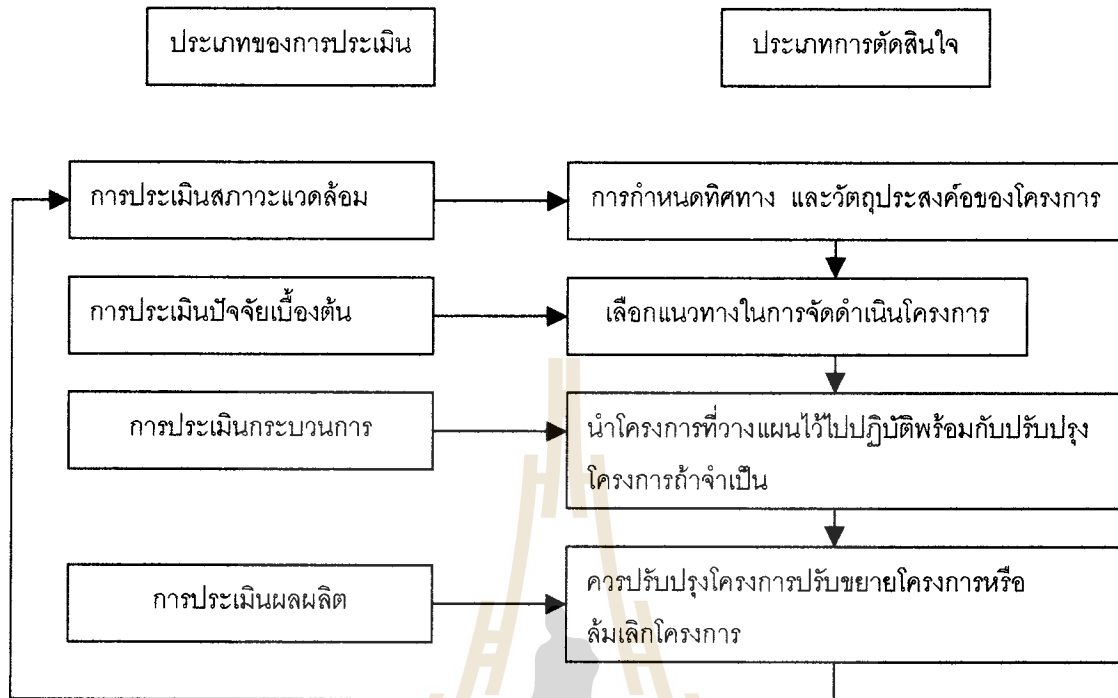
โครงการหรือในแผนตนเอง

4. การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจ

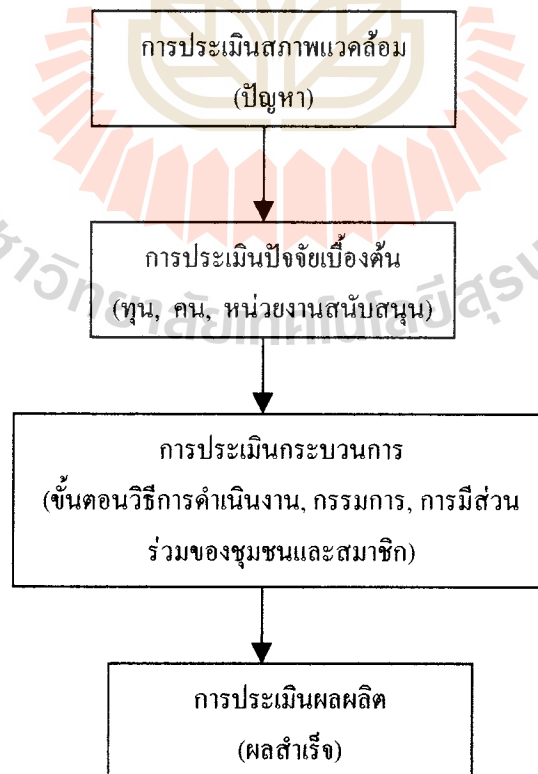
การทำกระบวนการจำเป็นต้องมีข้อมูลย้อนกลับ โดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่าทำอะไร โครงการนั้นจึงจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ที่สุด การประเมินกระบวนการให้ข้อมูลแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้า การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาจะบันทึกกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองชีพพี (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์)

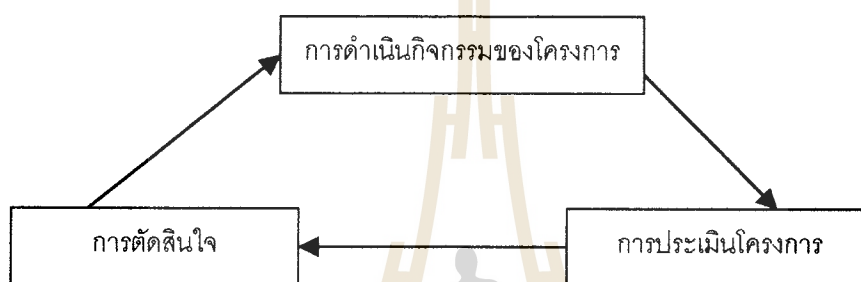
แผนภูมิที่ 2.2 การประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองซีพีพี (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์)

แผนภูมิที่ 2.3 ตัวอย่างประเด็นการประเมินตามแบบจำลองของ CIPP

2. รูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล (ชุดวิชาประเมินเพื่อพัฒนา หน้า 89 – 91)

แนวคิดและรูปแบบการประเมินซิฟฟ์ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีมกล่าวว่า “การประเมินการของกระบวนการหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ

แผนภูมิที่ 2.4 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

สตัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

และสตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อรูปแบบการประเมิน ว่ารูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์ (CIPP Model) ที่มาจากตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นการประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการ ขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

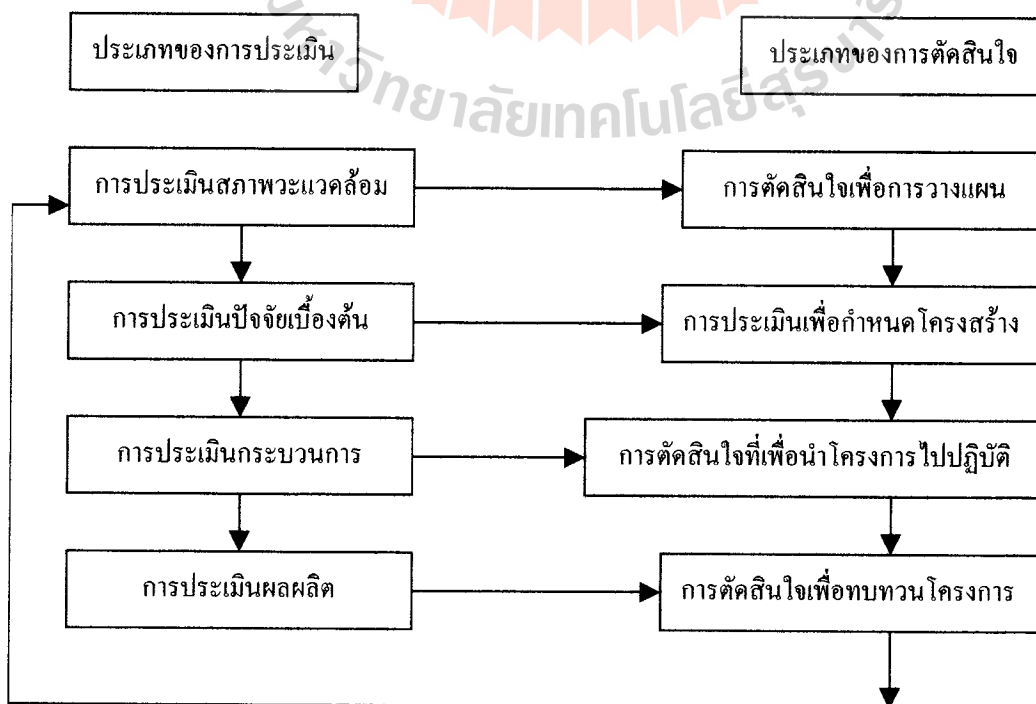
1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อม ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และศัพท์เฟิลบีม ได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจ และประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตีฟเฟิลบีม

8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

ผลการวิเคราะห์โครงการดังกล่าว พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนโดยกระบวนการของการศึกษาระดับบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิจัย นโยบายหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถเสริมรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตที่ว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตที่อยู่ในหมู่บ้านชนบท
3. สามารถสร้างศักยภาพและการยกระดับการศึกษาระดับบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. สามารถได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการ จำนวน 74,881 คน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมและปฏิบัติงาน ระยะเวลา 10 เดือน (ธันวาคม 2544 – กันยายน 2545)
2. บัณฑิตจะปฏิบัติงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบ 5 วัน ต่อสัปดาห์ มีอาจารย์สอนเสริมเดือนละ 2 วัน
3. บัณฑิตจะได้รับทุนการศึกษาเป็นรายเดือน เดือนละ 6,360 บาท ระยะเวลา 10 เดือน

และต้องจ่ายค่าเรียนเดือนละ 600 บาท โดยสถาบันการศึกษาในพื้นที่จะเป็น ผู้จ่ายการศึกษาให้นักศึกษาในแต่ละเดือน

บทบาทหน้าที่ของนักศึกษา

1. ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมิน โครงการ
2. ประเมินโครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุน
3. ส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุนให้มีประสิทธิภาพ

เป้าหมายการส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คือการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีประสิทธิภาพผู้กู้เงิน จากกองทุนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ และชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยมีกลุ่มองค์กรเพิ่มขึ้นมีเครือข่ายการเรียนรู้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

9. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานรวมกัน และปฏิบัติตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการรวมทั้งมีส่วน ในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่นซึ่งอาจเป็นไปโดยตรง คือ ได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นการบริหารการจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

ปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

1. ประชาชนไม่ค่อยสนใจเข้าร่วมประชุม หรือไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมประชุมและออกความคิดเห็น

2. ประชาชนเมื่อหน้าต่อการมีการจัดประชุมขึ้นบ่อยๆ เพราะประชาชนบ้างรายอาจมีธุระหรือต้องไปทำงาน
3. ประชาชนส่วนหนึ่ง ไปทำงานต่างถิ่น ไม่ได้อยู่ในภูมิลำเนาของตนเอง
4. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนา แต่ไม่กล้านำเสนอ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. สร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้แก่ประชาชน
2. ส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในด้านต่างๆ
3. กระตุ้นให้ประชาชนได้มีการออกความคิดเห็นในที่ประชุม และช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นของประชาชน

9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ชุมชนเข้มแข็งคือ ชุมชนที่มีศักยภาพ มีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดีต่อชุมชนทุกคน ใฝ่เรียนรู้ มุ่งพัฒนาตนเองให้มีพลังความคิดพลังสติปัญญา เพื่อการพึ่งพาตนเองในทุกด้าน รู้จักวางแผนจัดการทรัพยากร แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ทุกคนมุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า ชุมชนมีเสถียรภาพ มีสันติสุขและมีคุณธรรมนำชีวิต

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่น ในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกของชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้แทนชุมชนมีหลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหา และการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
6. สมาชิกของชุมชนเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน

7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนมีความสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไป

9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งอีก 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) คือตื่นตัวตลอดเวลา รู้ข่าวเศรษฐกิจ สังคมการเมือง เพิ่มพูนความรู้ที่จำเป็นอย่างครอบคลุม เป็นการเวียนจากปฏิบัติ ร่วมมือเป็นกลุ่ม เกิดพลังปัญญาพัฒนาชุมชนคนได้

2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง (Common Management) คือรู้จักวางแผน จัดองค์การปฏิบัติตามแผน และประเมินผล

3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) คือมีความผูกพันภักดีต่อชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ชุมชนมีชีวิตจิตใจ

4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) คือคนมีสันติสุข มีคุณธรรม มีความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีพลังในการวางแผน

ปัญหาความเข้มแข็งของชุมชน

1. ประชาชนบางส่วนขาดความสามัคคีกัน มีความคิดเห็นไม่ตรงกันขัดแย้งกันเองภายในชุมชน

2. ผู้นำชุมชน ขาดความรู้ ความเข้าใจในบางเรื่อง

3. ชุมชนต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกมากเกินไปทำให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้

4. สมาชิกในชุมชนไม่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเองได้

5. ชาวบ้านไม่ค่อยศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

แนวทางในการแก้ไขปัญหา

1. กระตุ้นให้ประชาชนมีความรัก ความสามัคคี ให้เหตุผลในการตัดสินใจร่วมกัน

2. จัดการอบรมและดูงานให้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชนที่สนใจ

3. ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

- ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ว่าตนเองมีความสามารถทำงานพัฒนาเรื่องต่างๆ ได้

9.3 ประชาคม

ประชาคม เป็นการร่วมกันของสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเอง เช่น การแก้ไขปัญหาชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกัน โดยกระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีวัตถุประสงค์หรือสนใจในเรื่องเดียวกัน เป็นการร่วมตัวกันตามสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่มีใครสั่ง สมาชิกที่มารวมกันมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการและร่วมกันรับผิดชอบอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย และศีลธรรมกันดั่งมาของสังคม ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีความรัก ความเอื้ออาทร ผูกพันต่อกันด้วยความรู้สึกสำนึกในความเป็นเจ้าของชุมชน คำว่าประชาคมนี้นี้ ท่านผู้มีความรู้หรือนักวิชาการบางท่านอาจเรียกว่า “ ประชาสังคม “ซึ่งอยู่ในความหมายคล้ายคลึงกันซึ่งประชาคม หรือประชาสังคม จะมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

อย่างเป็นทางการ โดยการจัดเวทีหรือการจัดประชุม

อย่างไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาของคนกลุ่มเล็กๆ ในสถานที่ใดที่หนึ่ง

ปัญหา

- สมาชิกในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม
- สมาชิกในชุมชนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการประชุมบ่อยๆ ครั้ง
- สมาชิกในชุมชน ไม่กล้าแสดงออกความคิดเห็นในการเข้าร่วมประชุม
- การประชุมบางครั้งเรื่องที่น่ามาพูด ได้ข้อมูลที่ผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องทำให้ผู้ที่ได้รับฟังได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องด้วย

แนวทางแก้ไข

- กระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการประชุมและสร้างจิตสำนึกในการร่วมทำประชาคมว่ามีความสำคัญมาก
- ในการทำประชาคมแต่ละครั้งจะต้องกระตุ้นเพื่อให้สมาชิกกำหนดบทบาทโดยการแสดงออกแสดงความคิดเห็นในการประชุมแต่ละครั้ง
- ในการประชุมแต่ละครั้ง เรื่องที่จะนำมาทำการประชุมหรือประชาคมจะต้องเป็นเรื่องที่มีเอกสารอ้างอิง

9.4 เครื่องมือการเรียนรู้

ในด้านของการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ได้กำหนดให้มีเครือข่าย การเรียนรู้ ระดับเขต 13 เครือข่ายที่มีจังหวัด 13 จังหวัดเป็นแกนนำของเครือข่าย รวมเครือข่ายของกรุงเทพมหานครอีก 1 เครือข่าย รวมเป็น 14 เครือข่ายการเรียนรู้ สิ่งที่ต้องมีความเข้าใจในที่นี่คือ การทำงานของเครือข่าย การเรียนรู้ เป็นอย่างไร ชุมชนในจังหวัดต่างๆ จะได้รับประโยชน์จากการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ ระดับเขตอย่างไร และอะไรคือเรื่องที่น่าสนใจ

หลักการ

แผนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฯ จะดำเนินการทุกหมู่บ้าน / ชุมชนในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ ใช้แนวการผนึกกำลังกันเป็นกลุ่ม และการวางแผนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นระดับฐานล่างที่สุดเป็นหลักดำเนินการงาน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระดับเขต เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช้การจัดตั้งองค์กร หรือ โครงสร้างใหม่และจังหวัดแกนนำไม่ใช้พื้นที่ทดลองหรือต้นแบบสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต

ประเด็นที่ชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน

1. แนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคช่องว่าง และข้อจำกัด ที่สกัดกั้นหรือขัดขวางกระบวนการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อ เผชิญปัญหาวิกฤต
2. วิธีการปฏิบัติที่ทำให้บังเกิดผลดีที่สุดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะวิธีการที่ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านสามารถดำเนินกระบวนการชุมชนได้อย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน

1. การพัฒนาที่ตัว “ คน “ จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญาสามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคนและของท้องถิ่นจะทำให้ท้องถิ่นไม่ยั่งยืน

2. หลักการพัฒนา 10 ประการคือ

2.1 หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง เป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง

2.2 สภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วจึงใส่ปัจจัยนำเข้าไปเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป จนเกิดการพัฒนาคคนและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.3 การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุดและสามารถที่จะวางแผนการใช้ทรัพยากรที่พอดี

2.4 การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น

2.5 วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น จะต้องเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภายให้ดำรงอยู่สืบต่อไป

2.6 ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดการในรูปของหนึ่งโครงการมีลักษณะเป็นหนึ่งหน่วยระบบ

2.7 การประสานงาน เป็นหน่วยงานของราชการและเอกชน จะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงานทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา

2.8 การทำงานเชิงรุก เป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็น

2.9 ความมีคุณธรรมและศิลปะ

2.10 การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น

3. วิธีการพัฒนา เป็นการลงมือปฏิบัติไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา จึงมุ่งที่ตัว “คน” เป็นสำคัญ กระบวนการที่นำมาใช้ในการพัฒนาคนได้แก่วิธีให้การศึกษอบรม วิธีการทำงานกับกลุ่มคน วิธีพัฒนาแบบมีส่วนร่วมกล่าวคือ นักพัฒนา และผู้ถูกพัฒนาจะต้องร่วมกันตั้งแต่วางแผนและปฏิบัติงานกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้กระบวนการทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและวิธีทำงานกับหน่วยงาน เป็นการส่งเสริมให้หน่วยงานเข้ามาช่วยท้องถิ่นในส่วนที่ขาดเพื่อให้ท้องถิ่นเกิดความ เข้มแข็ง

ปัญหา

1. ประชาชนไม่มีความคิดในการพัฒนาให้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีบทบาทในการนำการพัฒนาในทุกด้าน
2. ผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนามักจะท้อแท้ที่มองเห็นว่าชุมชนล่มสลายและขาดการมีส่วนร่วม และมักจะเป็นข้ออ้างว่าพัฒนาไม่ได้แน่นอน และพากันละทิ้งซึ่งทำให้ชุมชนนั้นขาดโอกาสที่จะมีผู้เข้าไปร่วมเป็นภาคีการพัฒนา
3. ชาวบ้านในชุมชนมักไม่กล้าแสดงออก แม้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตามทำให้การวางแผนการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ไม่สามารถประเมินผลได้ในทันที
4. ผู้นำหมู่บ้านตามกฎหมายมักไม่มีลักษณะเป็นผู้นำธรรมชาติเช่นในอดีตชาวบ้านมักให้ความยอมรับอย่างไม่จริงจังความร่วมมือในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาจึงมีน้อย

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. ให้ชาวบ้านเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยการกระทำทุกวิถีทางให้ชาวบ้านเสนอภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวเองออกมาให้ได้
2. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีความคิดเห็นร่วมกันในหมู่บ้านเพียงจำนวนหนึ่งก่อน เรียกว่า “ กลุ่มสนใจ “ ซึ่งกลุ่มจะขยายผลไปสู่การพัฒนาที่มากขึ้นต่อไปเอง
3. วิทยากรต้องกระตุ้นทำให้ชาวบ้านกล้าแสดงออกในความคิดเห็นต่างๆ ให้ได้ด้วยการชวนการดังก้าว เพื่อให้ประเมินผลได้ทุกขั้นตอนซึ่งจะทำให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่เหมาะสมได้อย่างต่อเนื่อง
4. ค้นหาผู้นำธรรมชาติที่มีบทบาทในการพัฒนาต่อไปให้ได้ และสร้างบทบาทให้เกิดขึ้นอย่างแนบเนียน ไม่เป็นการสร้างกลุ่มอำนาจขึ้นมาคู่กับคณะกรรมการหมู่บ้านแต่จะทำงานไปด้วยกันอย่างสอดคล้องซึ่งอาจหาได้โดยเร็วจากการประชุมแบบมีส่วนร่วม

9.6 ธุรกิจชุมชน

1. ธุรกิจชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นส่วนสำคัญในการลดภาวะปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ระดับครอบครัว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการเฝ้าศัสมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ปัญหาโสเภณีเด็ก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 หน่วยงานของรัฐ
- 1.2 หน่วยงานอาสาสมัครเอกชน
- 1.3 โครงการหลวง
- 1.4 บ้าน,วัด,โรงเรียน

2. ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและ / หรือ ช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้าและการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนอันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ลักษณะเด่นของธุรกิจคือ เป็นธุรกิจขนาดเล็กมีความคล่องตัวในการบริหาร รายได้จากยอดขายไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินกิจการไม่มากนักในระยะเริ่มต้น การติดต่อ และการให้บริการลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิดการเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ประเภทของธุรกิจชุมชน แบ่งออกได้เป็น

ธุรกิจการผลิต ธุรกิจการค้าปลีก ธุรกิจค้าส่งและธุรกิจบริการ นอกจากนี้ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือเปิดโอกาสให้มีการประกอบการก่อให้เกิดการจ้างงาน ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

4. การสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนทำได้โดยร่วม ทำให้สังคมของท้องถิ่นมีการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขีดความสามารถทางปัญญา ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และช่วยทำให้สังคมมีความสุข รักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม

ปัญหาธุรกิจชุมชน

1. ประชาชนไม่มีความสามัคคีรวมกลุ่มกัน
2. ไม่มีความรู้ในการทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย และการทำธุรกิจ
3. ประชาชนไม่มีจิตสำนึกในการจัดการธุรกิจชุมชน
4. ชุมชนไม่มีแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ

แนวทางการแก้ปัญหา

1. กระตุ้นให้ประชาชนมีความร่วมมือกัน และชี้แนะให้เห็นความสำคัญของการร่วมกลุ่มอาชีพ
2. ให้ความรู้ในการทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย และการประกอบธุรกิจ
3. สร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนโดยร่วม
4. หาหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนสนับสนุนแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ

9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การบัญชี มีความหมายโดยสรุป คือ การบันทึกเหตุการณ์ทางการเงิน จัดหมวดหมู่ สรุปผล และแปลความหมาย ในการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะเน้นการจัดทำโดยอาศัยข้อเท็จจริงในการดำเนินกิจกรรมตามปกติ มากกว่าตามหลักวิชาการจะไม่มีคำว่า “เดบิต” หรือ “เครดิต” แต่ยังคงบันทึกตามหลักบัญชีในการจัดทำบัญชี ตามรูปแบบนี้ สิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญก็คือ หมวดหมู่ หรือประเภทบัญชี นั่นคือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่ หรือประเภทของบัญชี นั่นคือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่ หรือประเภทบัญชีได้ว่าอยู่ในหมวด ดังต่อไปนี้

หมวดหมู่ทางบัญชีสามารถจัดประเภทได้ทั้งหมด 5 หมวดคือ

1. หมวดสินทรัพย์
2. หมวดหนี้สิน

3. หมวดทุน (เงินกองทุน)

4. หมวดรายได้

5. หมวดค่าใช้จ่าย

สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีมูลค่าเป็นตัวเงินได้ สินทรัพย์อาจมีรูปร่างต่างๆ กัน อาจมีตัวตน หรือไม่มีตัวตนก็ได้สินทรัพย์ส่วนใหญ่ของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ ครุภัณฑ์ เป็นต้น

หนี้สิน หมายถึง ภาระหรือพันธะผูกพันที่จะต้องชดใช้คืนในรูปของตัวเงินหรือตราสารทางการเงินในอนาคต หนี้สินที่มักพบได้แก่ เจ้าหนี้เงินกู้ เงินรับฝาก เป็นต้น

ทุน หมายถึง ทุนในที่นี้หมายถึงเงินกองทุนที่ได้รับจัดสรรหมู่บ้านละ 1,000,000 บาทเงินกองทุนนี้จะเพิ่มขึ้นเมื่อกองทุนมีกำไร จากการดำเนินงาน ซึ่งจะสะสมอยู่ในบัญชี กำไร สะสม ดังนั้น ทุนจึงประกอบด้วย เงินกองทุนบวกกำไรสะสม

รายได้ หมายถึง รายได้จากกิจการดำเนินงานหรือเงินที่ได้รับและไม่มีภาระต้องจ่ายคืน เช่น รายได้ค่าธรรมเนียม ดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยปรับ รายได้ จากการขายปุ๋ย รายได้จากเงินบริจาค หรือเงินรางวัลต่างๆ ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร เป็นต้น

ค่าใช้จ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน เช่น ค่าอาหารและค่าเครื่องดื่มในวันประชุม ค่ารถ ค่าเครื่องเขียนและแบบพิมพ์ ดอกเบี้ยจ่าย เป็นต้น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการดำเนินงานส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเงินสด หรือเงินฝากธนาคาร ดังนั้น จึงใช้บัญชีเงินสดหรือเงินฝากธนาคาร ดังนั้น จึงใช้บัญชีเงินสด หรือเงินฝากธนาคารเป็นกลไกเชื่อมโยงในการจัดทำบัญชี โดยการวิเคราะห์รายการจะอาศัยคำถาม

- รายการที่เกิดขึ้นมีผลทำให้เงินสดหรือเงินฝากธนาคาร เพิ่มขึ้น หรือลดลงเท่าไร
- เพิ่มขึ้นหรือลดลงเพราะอะไร

ปัญหา

1. คณะกรรมการกองทุน ขาดความเข้าใจในการทำบัญชี
2. ข้อมูลในบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน
3. ไม่มีผู้ตรวจสอบและประเมินผลการทำบัญชี การใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของกองทุน

แนวทางการแก้ปัญหา

1. จัดอบรมให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีแก่คณะกรรมการกองทุน
2. ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบบัญชีเป็นระยะ
3. ให้หน่วยงานของรัฐบาลจัดเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบทำบัญชีกองทุนแต่ละหมู่บ้าน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในหมู่บ้านโครก หมู่ 6 ตำบลหนองไช้หน้า อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในการประเมินโครงการจะต้องอาศัยวิธีดำเนินการประเมินโครงการ โดยมีวิธีดำเนินการประเมินดังนี้

1. วิธีประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องใช้วิธีการวิเคราะห์โครงการ โดยระบบ (System Approach) (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หน้า 58) ซึ่งเป็นการนำองค์ประกอบทุกส่วนของระบบของโครงการมาวิเคราะห์ จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัยเบื้องต้น (Input) การวิเคราะห์กระบวนการ (Process) การวิเคราะห์ผลผลิต (Product/Output) และการวิเคราะห์ผลกระทบ (Impact) หรือการใช้ประโยชน์ของผลงานของกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ซึ่งในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองผู้วิจัยได้ใช้กรอบความคิดทฤษฎีความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) ประกอบด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบ ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หน้า 89) ดังนี้

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและรายบุคคล

1.2 การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากระบบงานการบริหารจัดการกองทุน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านโกรกพัฒนา ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	15	คน
2.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	93	คน
2.2.1 สมาชิกที่ได้รับการอนุมัติให้กู้	จำนวน	66	คน
2.2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน	27	คน
2.3 ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	657	คน
2.4 ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน	10	คน
2.5 ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	จำนวน	5	คน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร (Variable) ในทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยศึกษาเพื่อหาคำตอบนั้น ตัวแปรจะมีค่าของตัวแปรที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของตัวแปร ค่าของตัวแปรอาจกำหนดแทนด้วยตัวเลขหรือค่าที่ถูกกำหนดขึ้น (ชุดวิชาการวิจัยชุมชน หน้า 164) ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ระบบคือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริมผู้กู้ ซึ่งแบ่งการประเมินเป็น 3 ด้าน ได้แก่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งแต่ละด้านประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input) ตัวแปรที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล, เงินหนึ่งล้านบาท, คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน, เงินที่ผู้กู้ชำระคืน และผู้สมัครขอกู้

กระบวนการ (Process) ตัวแปรที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ การคัดเลือกผู้กู้, การแนะนำวิธีทำธุรกิจ, การรับชำระหนี้, การทำบัญชี และการช่วยเหลือตลาด

ผลผลิต (Output) ตัวแปรที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ จำนวนผู้ได้กู้, ยอดเงินให้กู้, กองทุนสะสม และชื่อเสียงของชุมชน

หน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยการดำเนินงานของผู้ดูแลราย ซึ่งแบ่งการประเมินเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งแต่ละด้านประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input) ตัวแปรที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ เงินที่กู้มาได้, เงินอื่น ๆ , สถานที่และวัตถุดิบ, เทคนิควิธีทำงาน, และกำลังทำงาน

กระบวนการ (Process) ตัวแปรที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ การทำกิจการถูกวิธี, การหาตลาดที่ดี, การหาวัตถุดิบที่ดี, การทำบัญชี, การวิเคราะห์ประเมิน และกิจกรรมอื่น ๆ

ผลผลิต (Output) ตัวแปรที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ รายได้เป็นเงิน, ผลเป็นสิ่งของ, ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี และผลเป็นความพึงพอใจ

ตัวชี้วัด (Indicators) หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณและในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หน้า 66)

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัดสำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ดังต่อไปนี้

1. เงินกองทุนหนึ่งล้านบาทยังคงหมุนเวียนอยู่ในหมู่บ้าน
2. ประชาชนมีความร่วมมือร่วมใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด
3. ครอบครัวของผู้กู้เงินมีรายได้มากขึ้น
4. ในท้องถิ่นมีอาชีพใหม่ ๆ ที่สร้างรายได้ให้ประชาชนเกิดขึ้น

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการประเมินโครงการดังนี้

4.1 การสังเกตและบันทึก

การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในด้านต่าง ๆ ของชุมชน ตลอดจนการสังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชน และบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

4.2 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้านโดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (ปร.)

4.3 การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

การจัดประชุมเวทีชาวบ้านในวาระต่าง ๆ ตามแบบรายงาน บร. 5, บร.6 และบร.12 ตามลำดับที่จัดส่ง

4.4 การสอบถาม

การสอบถามผู้นำชุมชน บุคคลในชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพิ่มเติม

4.5 แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) เพื่อใช้ในการประเมินโครงการ มีดังนี้

บร. 1 : แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (ข้อมูลมือสอง) ได้แก่ กชช 2 ค., จปฐ., เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลของหมู่บ้าน, แผนที่หมู่บ้าน เป็นต้น

บร.2 และ บร. 7 : แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน, แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งทางชุมชนในทัศนะของประชาชน ศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย 50% ของครัวเรือนในชุมชน ได้แก่ 75 ครัวเรือน

บร.3 : แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน, ผู้นำชุมชน ประมาณร้อยละ 50 ของผู้นำอย่างเป็นทางการในชุมชน, ประชาชนทั่วไปในชุมชนที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและไม่ใช่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านตามความเหมาะสม

บร. 4 : แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน ศึกษาจากเอกสารของกองทุนหมู่บ้าน สอบถามคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

บร.5 : แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้ใช้ข้อมูล ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 - 2 คน

บร.6 : แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่กู้เงิน และมีอาชีพเดียวกันในหมู่บ้าน

บร.11 : แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี ผู้ใช้ข้อมูล คือ สมาชิกผู้กู้เงิน จำนวน 20% ของผู้กู้สมาชิกผู้กู้ทั้งหมดของหมู่บ้านจำนวน 66 ราย ผู้ให้ข้อมูล 14 คน โดยแบ่งเป็น 6 กลุ่มอาชีพ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังนี้

5.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากพัฒนาการประจำตำบล ได้ข้อมูลทุติยภูมิดังนี้ จปฐ. และ กชช ๒๑.

5.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ข้อมูลดังนี้ แผนที่ของตำบล แผนที่หมู่บ้าน เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลของหมู่บ้าน

5.3 สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งได้ข้อมูลดังนี้ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ความเคลื่อนไหวของงานกองทุนหมู่บ้าน

5.4 สัมภาษณ์สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและคนในชุมชน ได้ข้อมูลดังนี้ ความคิดเห็นทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน ข้อมูลเกี่ยวกับการกู้เงินไปใช้ประโยชน์ในการสร้างงาน ลดรายจ่าย เป็นต้น

5.5 สังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชนบ้านโกรก ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้ ลักษณะความเป็นอยู่การดำรงชีวิตของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจของชุมชน ความสามัคคี ความเข้มแข็งของชุมชน การรวมกลุ่มของคนในชุมชน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธี ได้แก่

6.1 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หน้า 119) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น ซึ่งเป็นข้อความที่ได้จากแบบสอบถาม การบันทึกผลสัมภาษณ์ หรือการสังเกต เพื่อหาข้อสรุป โดยนำข้อมูลประเภทประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลของหมู่บ้าน นำมาสรุปความ

6.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ในการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีทางสถิติ ได้แก่ การใช้ค่าร้อยละ ค่าความถี่ และค่าเฉลี่ย ในแบบรายงาน บร. 1 และบร. 2 เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติประกอบด้วย การรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมี 5 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม
3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู้
4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

ประเทศไทยในอดีตเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาเพราะมีหนี้สินกับต่างประเทศมากมาย ความยากจนของกลุ่มเกษตรกรเป็นปัญหาที่ประเทศได้หาทางในการแก้ไข เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มคนยากคนจนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้จากปัญหาความยากจนของชาวไร่ชาวนาเป็นผลมาจากภาวะทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาด้านการศึกษาความรู้ความสามารถ ไม่ขึ้นไปตามที่คาดไว้เพราะการพัฒนาในแต่ละด้านต้องมีการลงทุนมาก เมื่อขาดความรู้ ความสามารถ ก็จะส่งผลให้คุณภาพของผลผลิตไม่ดี การส่งออกสินค้าต่างประเทศถูกกดราคา นับจากวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 คนไทยเหมือนตกอยู่ในฝันร้ายจากสงครามค่าเงินบาทลอยตัวตามด้วยการปิดตลาดเงินทุนหลักทรัพย์ การล้มละลายของบริษัทที่ผู้กู้เงินจากต่างประเทศ รัฐบาลไทยต้องเข้าไปค้ำประกันเงินกู้ภาคเอกชน กระทั่งในที่สุดต้องเข้าโครงการ IMF อันเป็นเหตุให้ภาคเอกชนทุกชั้นทั้งหน้าจากมาตรการของ IMF วิกฤตเศรษฐกิจ คราวนี้บอกอะไรแก่สังคมไทยได้

ถ้าจะย้อนถึงเหตุการณ์หลังประกาศปล่อยค่าเงินบาทลอยตัว วันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ค่าเงินบาทอ่อนตัว ลงมาอยู่ที่ระดับ 28.10 บาท ส่วนดัชนีราคาหุ้น ตลาดหลักทรัพย์ อยู่ที่ระดับ 596.37 จุด สถานะของประเทศช่วงนั้น ง่อนแง่นเต็มทน โดยนักลงทุนต่างประเทศขนเงินออก ความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจแทบไม่เหลือและประเทศก็เต็มไปด้วยปัญหาหนี้สิน ภาระหนี้ต่างประเทศเมื่อ

ในปี 2540 มีจำนวน 109,276 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยแยกเป็นภูมิภาคเอกชนประมาณ 85,12 ล้าน
ดอลลาร์สหรัฐ ภาครัฐจำนวน 24,082 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ปัจจุบันแม้ยอดหนี้ต่างประเทศจะลดลงเหลือ 64,394 ล้านดอลลาร์ โดยแยกเป็น
ภาคเอกชน 37,667 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และภาครัฐ 26,727 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ปัญหาหนี้ภาค
สาธารณะการเงินก็ยังไม่จบ และหนี้สาธารณะก็พุ่งกว่า 3 ล้านล้านบาท หรือประมาณ 60% ของผลิต
ภัณฑ์รวมภายในประเทศ(จีดีพี) ส่วนอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีตัวเลขการเติบโตสูงหลังเกิด
วิกฤตฟองสบู่เศรษฐกิจมีอัตราการเติบโตที่ติดลบจากที่เคยโต 9.3% ของจีดีพีในปี 2538 โต 6% ในปี
2539 แต่ปี 2540 หล่นมาติดลบ 1.4% และ ปี 2541 ติดลบ 10.6% ก่อนที่จะเริ่มกระเตื้องขึ้นในปี
2542 โดยเศรษฐกิจโต 4.5% ปี 2543 โต 4.7% และหล่นวูบเหลือโต 1.7% ในปี 2544 สำหรับไตรมาส
แรกปีนี้ เศรษฐกิจโต 3.9% และประมาณกันว่า ในปี 2545 เศรษฐกิจจะโต 3.5-4% ของจี
ดีพี

(อ้างอิง มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับประจำวันที 8-14 กรกฎาคม 2545 หน้าที 21 ปีที 22)

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)

นโยบายของรัฐบาล จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 แสดงเจตนารมณ์ ยุทธศาสตร์และ
นโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นจะสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ
การเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประเทศไทยนั้น ในหลายประเด็นมีนโยบายที่เกี่ยวข้อง
ในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยตรง ตัวอย่างเช่น นโยบายการสร้างรายได้
นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

1.1 นโยบายการสร้างรายได้ ได้พูดถึงการแก้ปัญหาหนี้สินของประเทศด้วยการ
สร้างรายได้โดยเน้นการสร้างรายได้ทุกระดับ โดยส่งเสริมแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตามเศรษฐกิจพอ
เพียงตามศักยภาพของชุมชนในระดับฐานรากของประเทศ ตั้งแต่การผลิตเพื่อบริโภค นำผลผลิตที่
เหลือออกจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ในครอบครัว ส่งเสริมการรวมตัวเพื่อดำเนินเศรษฐกิจระดับชุม
ชน เร่งพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม

รัฐบาลสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตทั้งภาคเกษตร อุตสาห
กรรมและบริการ โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของทักษะที เพื่อกระจายโอกาส
กระจายความเสี่ยงและฐานการผลิตของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีแนวนโยบาย
ครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านเกษตร ด้านอุตสาหกรรม และด้านการบริการ

- 1.1.1 ด้านการเกษตร ประกอบด้วย การฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรโดยการปรับโครงสร้างด้านสินเชื่อ การส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน และส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ทำกินโดยการพัฒนาการตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐาน และส่งเสริมการประมงชายฝั่ง
- 1.1.2 ด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลได้มีแนวนโยบายหลายๆ ด้าน ดังนี้
1. ปรับโครงสร้างการผลิตในการผลิตภาคอุตสาหกรรมค้ำนึ่งถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทักษะฝีมือ ภูมิปัญญาของไทย ศักยภาพทางการผลิตและการตลาด
 2. เสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน
 3. พัฒนานวัตกรรมและแรงงานภาคอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา
 4. ส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศ
 5. ส่งเสริมบทบาทของสถาบันการเงินรวมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินงานกองทุนร่วมทุน
 6. สนับสนุนให้เกิดการประกอบการใหม่ๆ
- 1.1.3 ด้านบริการและการท่องเที่ยว รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริม คุณภาพและมาตรฐานในการให้บริการ และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและท่องเที่ยวโดย
1. พัฒนาภาคบริการจากการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน เร่งรัดผู้ประกอบการให้มีความรู้ ทักษะด้านภาษา มาตรฐานการบริการและการจัดการ
 2. ส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยแรงฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ ใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก

1.2 นโยบายด้านพาณิชย์ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ให้มีความเข้มแข็ง พร้อมๆ กับการเร่งสร้างผู้ประกอบการ SME รายใหม่ เพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศในระยะยาว ได้ดำเนินการดังนี้

1. คณะรัฐมนตรีเห็นชอบจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม (SME Development Bank) จึงอนุมัติปรับปรุงกฎหมายเพื่อแปรสภาพ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) เป็นธนาคาร
 2. มอบหมายให้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐเร่งรัดปล่อยสินเชื่อให้กับ SME
 3. ลดภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับ SME
 4. ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับธุรกิจเงินร่วมลงทุน เพื่อจูงใจให้นำเงินไปลงทุนในกิจการ SME
- (อ้างอิง ชูติวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ หน้า 223-224)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

บัญชีเดินสะพัดขาดดุลรอบ 56 เดือน

ดร.อัญญา กล่าวว่า ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล 119 ล้านดอลลาร์สหรัฐส่วนดุลการชำระเงินเกินดุล 295 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยในเดือนเมษายน ธปท.มีการชำระหนี้กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF Packages) 0.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ถือเป็นข่าวร้ายที่ดุลบัญชีเดินสะพัดในเดือนเมษายนขาดดุลเป็นครั้งแรกในรอบ 56 เดือน โดยเดือนสุดท้ายที่มีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดคือ สิงหาคม 2540 ซึ่งสิ่งที่ ธปท.ห่วงก็คือภาคการส่งออกแม้จะขยายตัวแต่มูลค่าก็ไม่ถึง 5,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพราะ มีปัจจัยด้านราคาสินค้าเป็นตัวจุด นอกจากนี้กรณีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในช่วงที่เศรษฐกิจยังไม่แข็งแรงพอจะเป็นอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจ ถ้าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดนั้นเป็นการขาดดุลที่เกิดจากการนำเข้าสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค แต่ถ้าถามว่าเป็นแนวโน้มตัวเลขดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นไปในทิศทางใดไม่สามารถตอบได้ในขณะนี้

ทั้งนี้ตามหลักสากลแล้ว การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่เป็นอันตรายต่อประเทศนั้นคือ การขาดดุลเกินกว่า 3% ของ GDP ต่อปี ดังนั้นจึงไม่น่ากังวลมากนักในขณะนี้ เพราะ 3% ของ GDP ของไทย คือ 3,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งในเดือนเมษายนไทยขาดดุลเพียง 119 ล้านดอลลาร์สหรัฐและในช่วง 4 เดือนแรกของปีดุลบัญชีเดินสะพัดยังคงเกินดุลอยู่

(การเงินการธนาคาร ปีที่ 21 ฉบับที่ 24 มิ.ย.2545 :76)

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1. สภาพที่มีป่าไม้ลดลงทำให้เกิดมลพิษต่างๆ เช่น น้ำเสีย ฝนแล้ง
2. การปนเปื้อนของสารเคมีในอาหาร เช่น พืช ผัก ผลไม้ อาหารต่างๆ

3. สภาพทางภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงของโลกที่ร้อนและแห้งแล้ง ขาดน้ำในการทำการเกษตรกรรมและการบริโภค
4. สภาพมลพิษทางอากาศจากโรงงานอุตสาหกรรม จากควัน

1.1.4 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

คนไทยกับการจัดการหนี้

(ข่าวรวมคำแหง:8-14 เม.ย. 2545) สถานภาพของประเทศไทยในบัญชีรายชื่อของธนาคารโลกที่ดี หรือกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ก็ดี เราอยู่ในฐานะเป็น “ลูกหนี้” หรือ Debtor ของสถาบันการเงินทั้งสองแห่งนี้ ซึ่งก็เป็นเหมือนกับประเทศส่วนใหญ่ในโลก รายการหนี้สินของประเทศเราจะปรากฏอยู่ในยอดหนี้ต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันอยู่ที่ประมาณ 2.9 ล้านล้านบาท (คิดจาก 44 บาทต่อดอลลาร์) หนี้จำนวนนี้ แม้ว่าจะไม่ทำให้เราถูกจัดอยู่เป็นประเทศหนี้สินล้นพ้นตัว แต่ก็นับว่าหนักหนาสาหัสอย่างชนิดที่คนไทยในเมือง จะต้องตระหนักในฐานะเป็นผู้ที่มีส่วนก่อหนี้ก้อนมหึมานี้ และควรหันมาร่วมกันคิดว่า จะจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างไรดี จึงจะไม่เป็นการโยนภาระไปให้คนไทยในชนบทอย่างไม่เป็นธรรม

อีกทั้งทุกครั้งที่มีการกล่าวถึงภาวะหนี้สินในประเทศ ปัญหาหนี้ที่มักจะถูกหยิบยกมากล่าวอ้างถึงเสมอๆ ก็คือ ปัญหา NPL (non-performing loan) ซึ่งหมายถึงหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หนี้ประเภทนี้จากภาคธุรกิจอุตสาหกรรม การค้า และการบริโภคเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันมียอดอยู่ที่ประมาณ 5 แสนล้านบาทเศษ ซึ่งเป็นหนี้จำนวนสูงราว 1 ใน 4 ของ GDP นี้เองที่สถาบันการเงินเอกชนประเมินว่าเป็นตัวจุดรั้งการขยายตัวของเศรษฐกิจส่วนรวม ทั้งๆ ที่ หนี้จำนวนมหาศาลเหล่านี้ล้วนเกิดมาจากความผิดพลาดในการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินทั้งสิ้น ซึ่งภาระหนี้ควรตกแก่ภาคธุรกิจ ไม่ใช่ผลักมาเป็นหนี้ของกองทุนฟื้นฟูมากมายดังเช่นที่เป็นอยู่

สำหรับประเทศไทยของเรา ซึ่งมีหนี้ต่างประเทศรวมทั้งสิ้นราว 2.9 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 65 ของ GDP แน่่อนที่สุดว่า ภาระหนี้ต่างประเทศจำนวนนี้ จะทำให้คนไทยตกอยู่ในภาวะหนี้ไปอีกนานหลายปี โดยที่เราคงไม่อาจคาดหวังให้เจ้าหนี้มายกหนี้ให้เราเป็นแน่ เพราะประเทศเรามีศักยภาพพอที่จะใช้หนี้ได้ เพียงแต่ว่าในการชำระหนี้หนี้นั้น หากเป็นหนี้ภาครัฐ รัฐบาลจะต้องไม่ผลักภาระไปยังประชาชนผู้ยากไร้มากเกินไป โดยเฉพาะ เกษตรกรซึ่งมักจะมีหนี้สินมากเป็นทุนอยู่แล้ว

(โลกเศรษฐกิจ:รศ.เสรี ลีลาถัย หน้า7,8-14 เม.ย.45)

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล้มเหลวของท้องถิ่น

สังคมไทยมีความอ่อนแอในเรื่องใหญ่ๆ ถึง 5 ประการ คือ

1. ความอ่อนแอทางศีลธรรม

ความอ่อนแอเป็นเรื่องสำคัญที่กำหนดความสำเร็จในเรื่องอื่นๆ แต่ถ้าศีลธรรมอ่อนแอแล้วย่อมนำไปสู่ภาวะวิกฤตในทุกเรื่อง ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธก็จริง แต่มีปัญหาศีลธรรมมาก การลักขโมยมีอยู่ทั่วถึงทั่วประเทศ การคอร์รัปชันระดับชาติ การฆ่ากันตายเคยมีอัตราสูงเป็นที่สองในโลก รวมทั้งการละเมิดสิทธิเด็กและสตรี การทำลายสิ่งแวดล้อม การเห็นแก่ประโยชน์ ความเชื่อถือ กระทบเศรษฐกิจ เพราะความเชื่อถือได้เป็นทุนทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คนไทยยังขาดจิตสาธารณะ หรือ Public Mind ยังมีจิตคับแคบ เห็นแก่ตัว เห็นแก่พรรคพวก ทำให้ไม่สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมใหญ่ได้อย่างสมดุล การขาดความสมดุลก็คืออาการป่วย ซึ่งจะต่อไปเป็นวิกฤต

2. ความอ่อนแอทางปัญญา

สังคมไทยมีวัฒนธรรมอำนาจมากกว่าวัฒนธรรมปัญญา นิยมใช้ความเห็นมากกว่าการสร้างความรู้ การศึกษาก็เน้นท่องจำมากกว่าการทำ การคิด การสร้างความรู้ สื่อมวลชนก็ถูกใช้ไปในทางกระตุ้นกิเลสตัณหาทางวัตถุนิยมมากกว่าการสร้างปัญญา การค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างความรู้ เพื่อเอาความรู้ไปใช้ประโยชน์มีน้อยมาก สังคมทั้งสังคมจึงอ่อนแอทางปัญญาจะว่าเป็นวิกฤตการณ์ทางปัญญาก็ได้ ความอ่อนแอทางปัญญาทำให้ไม่สามารถระดมตัวอยู่ในสมดุลได้ จึงเจ็บป่วยและวิกฤต

3. ความอ่อนแอของระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจของเราเป็นระบบที่ทอดทิ้งและทำลายเศรษฐกิจของฐานล่างให้อ่อนแอ มุ่งส่งเสริมคนส่วนน้อยข้างบนให้มีเงินมาก แต่เศรษฐกิจข้างบนก็ไม่ใช่เศรษฐกิจจริง แต่เป็นเศรษฐกิจเทียม ที่ยกย้ายถ่ายเทเงินกำไรกัน มากกว่าเป็นการผลิตทางเศรษฐกิจจริงๆ มีความฉ้อฉล คดโกง เอาเปรียบสูง ปราศจากการค้นคว้าวิจัยให้เข้มแข็งทางปัญญา และพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง

ในเมื่อระบบเศรษฐกิจมีลักษณะเช่นนี้ คือฐานล่างอ่อนแอ ข้างบนมีความเทียมและฉ้อฉล ระบบทั้งระบบจึงอ่อนแอจนพังทลายลง เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ในปัจจุบัน

4. ความอ่อนแอของระบบรัฐ

ระบบรัฐซึ่งประกอบด้วยระบบการเมืองและระบบราชการอ่อนแอยิ่ง เพราะขาดความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ขาดปัญญา และมีการคอร์รัปชันสูง อำนาจรัฐนั้นปกคลุมไปทั่วทุกปริมณฑลของสังคม ในเมื่ออำนาจรัฐไม่ถูกต้องย่อมส่งผลเสียอย่างทั่วถึงทุกๆ มิติ ทั้งเรื่อง

กิจกรรม เรื่องปัญญา เรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความอ่อนแอของระบบรัฐจึงเป็นต้นเหตุสำคัญของวิกฤตการณ์

5. ความอ่อนแอของสังคม

โครงสร้างทางสังคมไทย เป็นโครงสร้างทางคิง คือเป็นความสัมพันธ์กันเชิงอำนาจ ระหว่างคนข้างบนที่มีอำนาจกับคนข้างล่างที่ไม่มีอำนาจ เป็นนายกับไพร่ หรือเป็นเจ้านายกับลูกน้อง คนมีอำนาจข้างบนจะคิงสิ่งต่างๆ จากคนข้างล่างไปเข้าตัว ทั้งเศรษฐกิจและเกียรติยศ คนข้างล่างจะไม่มีเกียรติและยากจน เมื่อคนข้างล่างถูกบีบคั้นเอาเปรียบก็จะเก เช่น หนีงาน ขโมยของหลวง และแสวงหาผู้อุปถัมภ์ กลายเป็นสังคมอุปถัมภ์ ผู้คนคิดพึ่งพาผู้อื่น ไม่คิดพึ่งตัวเอง

(อ้างอิง ยุทธศาสตร์ชาติ หน้า 5 - 8)

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมคนไทย

(รวมพลัง :10 มิ.ย.2545) ยุพาพร ตัวเลขเศรษฐกิจที่ประเมินโดย IMF ซึ่งได้กล่าวว่า เศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังดีขึ้นทางรัฐบาลของท่าน ฯพณฯ คร.ทักษิณ ชินวัตร ก็ต่อย้ำว่าทางรัฐบาลได้พยายามแก้ไขและแนวโน้มดีขึ้นจึงทำให้คนไทยบางกลุ่ม บางคน บางพวก ลืมความหลังจากภาวะเศรษฐกิจที่ทรุดตัวลงในอดีต เริ่มที่จะมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ชื่อของสุร่ยสุร่ายจากตัวเลขของสินค้านำเข้าปรากฏว่า ตัวเลขที่น่าตกใจในการนำเข้าคือ สุรา และเครื่องสำอางค์ ซึ่งมีการนำเข้าสูงมากเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ตัวเลขติดลบ และกระแสเงินสดต้องไหลออกค่อนข้างสูงมาก จึงทำให้จำเป็นต้องอย่างยิ่งต่อค่านิยมในสินค้าต่างประเทศ นอกจากสินค้านี้แล้ว ยังปรากฏตัวเลขว่า คนไทยได้เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศค่อนข้างสูงในช่วงปีภาคเรียน จึงทำให้เป็นห่วงอย่างยิ่งกับทัศนคติของลูกหลานไทยในอนาคตที่จะฟังเพื่อตามบรรพบุรุษที่สั่งสอนและทำให้ตกเป็นทาสของความฟุ่มเฟือย สุดท้ายค่านิยมผิดๆ ก็จะติดตัวจนกระทั่งมีผลต่อตนเองและประเทศชาติ จะต้องเปลี่ยนทัศนคติค่านิยมให้กับตนเอง และลูกหลานของท่านไม่เช่นนั้น วิกฤตการณ์เช่นนั้น อาจจะห้อมมาถึงท่าน เนื่องจากประเทศไทยยังเป็นประเทศยากจน มีหนี้สาธารณะค่อนข้างสูงถึงแม้ว่าท่านเป็นมหาเศรษฐี แต่ท่านจะพบกับความลำบากหากประเทศของท่านตกอยู่ในภาวะวิกฤตจะด้วยประสบการณ์ที่น่าสยงสยองตกเป็นทาสของประเทศอื่นๆ โดยไม่รู้ตัวเนื่องจากมีค่านิยมและทัศนคติต่อสินค้าต่างประเทศ

(ยุพาพร:2545) “แวดล้อมเศรษฐกิจการเมืองและสังคม” รวมพลัง มิถุนายน 2545,หน้า 10

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านโกรก

หมู่บ้านเริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2414 หรือประมาณ 130 ปีมาแล้ว ที่มาของชื่อหมู่บ้านในปัจจุบันมาจากที่ตั้งเดิม (ชุมชนโบราณ) ซึ่งออกมาทางด้านทิศตะวันตกประมาณ 1,000 เมตร พื้นที่ในปัจจุบันเป็นที่ราบต่ำ อยู่ต่ำกว่าที่ตั้งเดิมประมาณ 1 เมตร เป็นแนวตั้งชัน ในฤดูฝนจะมีน้ำไหลจากชุมชนโบราณลงสู่ที่ตั้งปัจจุบัน และไหลลงสู่บึงรีซึ่งอยู่บริเวณท้ายหมู่บ้าน ภาษาล้านนา (ภาษาโคราช) เรียกลักษณะการไหลของน้ำจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ เรียกว่า น้ำโกรก เดิมหมู่บ้านแห่งนี้ชื่อ บ้านโกรกบึงรี แต่ต่อมามีชาวบ้านมาตั้งหมู่บ้านบริเวณหน้าบึงรี พร้อมทั้งตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ว่าเป็นบ้านบึงรี หมู่บ้านโกรกบึงรีจึงต้องเปลี่ยนชื่อโดยตัดคำว่าบึงรีออกไป จึงเหลือเพียงชื่อบ้านโกรกเท่านั้น

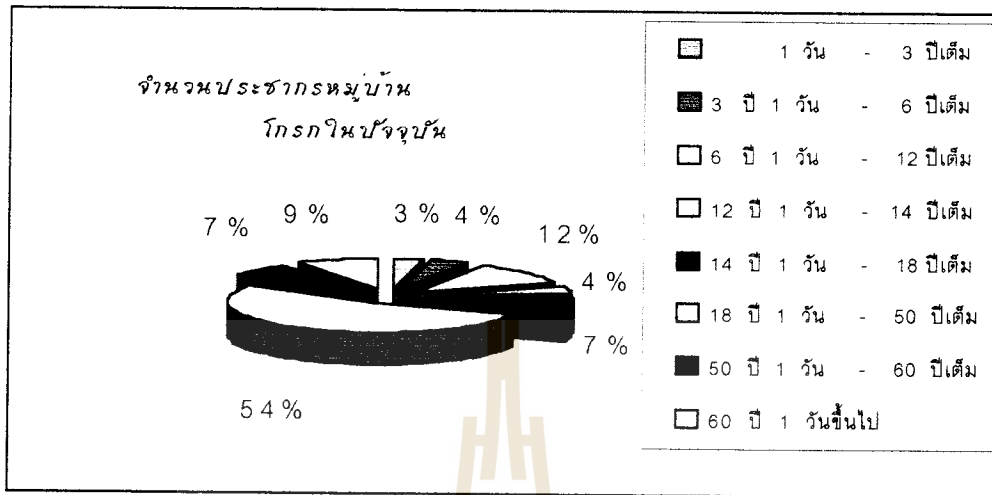
การตั้งถิ่นฐาน

คนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน : ไม่ทราบแน่ชัด เนื่องจากชุมชนนี้เป็นชุมชนโบราณที่มีมานานแล้ว ในสมัยท่านท้าวสุรนารี (คุณย่าโม) ได้มีชนชาติลาวและขอมเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้จึงทำให้บริเวณชุมชนโบราณมีศิลปะขอมเป็นแนวกำแพงเมืองโบราณ วัดโบราณ มีคูเมืองล้อมรอบ เศษถ้วยชามโบราณ และร่องรอยที่แสดงที่ตั้งของวิหาร 4 แห่งอยู่ในพื้นที่หมู่บ้าน ที่ตั้งชุมชนโบราณในปัจจุบันไม่มีชาวบ้านเข้าไปอาศัยอยู่ เนื่องจากมีเศษอิฐ แนวกำแพงซึ่งไม่สามารถเข้าไปตั้งบ้านเรือนหรือเข้าไปทำกินได้ ในระยะที่ทราบข้อมูลแน่ชัดคือเมื่อประมาณ 130 ปีที่แล้ว ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ ผู้ใหญ่พวง มีภรรยาชื่อแม่ใหญ่อ่อง ในสมัยนั้นมีบ้านเรือนตั้งอยู่ 30 หลังคาเรือน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

การขยายตัวของประชากร

ประชากรในปี พ.ศ. 2543	มีประชากรทั้งสิ้น	735 คน	เป็นชาย	363 คน
	เป็นหญิง	372 คน		
ประชากรในปี พ.ศ. 2544	มีประชากรทั้งสิ้น	750 คน	เป็นชาย	368 คน
	เป็นหญิง	382 คน		

แผนภาพที่ 4.1 จำนวนประชากรของหมู่บ้านโครก

การขยายตัวของชุมชน

ในปี พ.ศ. 2542 มีครัวเรือน 153 ครอบครั มีบ้าน 153 หลังคาเรือน

ในปี พ.ศ. 2544 มีครัวเรือน 155 ครอบครั มีบ้าน 155 หลังคาเรือน

*ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 มีบ้านทำเรื่องขอบ้านเลขที่เพิ่ม จำนวน 1 หลัง

คาเรือน

ทำเลที่ตั้ง

ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของตัวเมืองนครราชสีมา อยู่ห่างจากตัวเมืองฯ โดยทางรถยนต์

เป็นระยะทาง 19 กิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองไข่น้ำพัฒนา หมู่ที่ 1 ตำบลหนองไข่น้ำ และตำบลจันอัด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านโครกพัฒนา หมู่ที่ 5 ตำบลหนองไข่น้ำ และตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านหนองไข่น้ำพัฒนา หมู่ที่ 1 ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สภาพที่ดิน

ลักษณะดินส่วนมากเป็นดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง ดิน

มีรสเค็ม

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

สภาพป่าไม้ในอดีตมีสภาพเป็นป่าไผ่ และป่าโจค แต่ในปัจจุบันไม่มีพื้นที่ป่าเหลืออยู่แล้ว เนื่องจากได้นำพื้นที่ป่ามาสร้างเป็นที่อยู่อาศัย และใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ อาชีพทำนาและเลี้ยงสัตว์

แหล่งน้ำสำคัญของชุมชน

ทางทิศเหนือของหมู่บ้านมีเขตติดต่อกับห้วยลำคังซึ่งเป็นลำห้วยที่มีความสำคัญแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ห้วยลำคังจะมีน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี ภายในหมู่บ้านมีบึงน้ำสำคัญอีกแห่งคือ บึงโปน มีน้ำตลอดทั้งปี

ระบบสาธารณูปโภค

ถนนเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านมีสภาพเป็นถนนแบบดินทราย ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 เปลี่ยนเป็นถนนลูกรัง มีความยาว 1,000 เมตร และเปลี่ยนเป็นถนนคอนกรีตในปี พ.ศ. 2542 รวมถึงมีถนนลาดยางเข้าตำบลตัดกับถนนลาดยางของตำบลโคกสูง ในปี พ.ศ. 2541 เช่นกัน ส่วนใหญ่จะเป็นงบของสภาตำบล หรือในปัจจุบันมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เข้ามาแทน

ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2526

ประปาหมู่บ้าน สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2533 เป็นของกรมอนามัย

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

การประกอบอาชีพ

อาชีพทำนา 124 ครอบครัว รับราชการ 3 ครอบครัว

ค้าขาย 5 ครอบครัว รับจ้าง 23 ครอบครัว

* โดยส่วนใหญ่ใน 1 ครอบครัวจะประกอบอาชีพ 2 อย่างขึ้นไป

ในชุมชนมีร้านค้า 5 แห่ง โรงเรียน 1 แห่ง

มีพื้นที่ทำการเกษตร 1,150 ไร่ (เป็นพื้นที่ทั้งหมด)

ผลผลิตด้านทำนา ทั้งหมู่บ้านปีละ จำนวน 575 เกวียน ขายไปจำนวน 700 กิโลกรัมต่อเกวียน เก็บไว้รับประทานจำนวน 300 กิโลกรัม ทั้งหมู่บ้านซื้อปุ๋ยเคมีปีละ 575 กระสอบ

รายได้ของประชาชน ในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัว โดยประมาณ ดังนี้

10,001 - 20,000 บาท 124 ครอบครัว

20,001 - 30,000 บาท 26 ครอบครัว

30,001 - 50,000 บาท 5 ครอบครัว

ภาพี่ต่าง ๆ ในชุมชนแต่ละปีเก็บภาพี่ต่าง ๆ เช่น ภาพี่ที่ดิน, ภาพี่ร้านค้า ฯลฯ ได้
 ปีละ 11,069 บาท

1.2.4 ระบบสังคมวัฒนธรรม

เครือข่าย

ประชาชนในหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์ในระบบเครือข่าย ชาวบ้านส่วนใหญ่มีขนบ
 ธรรมเนียมประเพณีสืบทอดกันมาช้านาน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน
 ในระบบเครือข่าย บริเวณบ้านเรือนอยู่ติดกัน เมื่อมีปัญหาจะมีการปรึกษาหารือกับเครือข่าย หรือ
 ผู้อาวุโส

ผู้นำและการเมืองการปกครอง

ผู้นำแบ่งเป็น ผู้นำอย่างเป็นทางการและผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ภาวะผู้นำเกิดขึ้น
 ได้เสมอ ผู้นำจำเป็นต้องมีคุณสมบัติพิเศษ ได้แก่ มีความเสียสละ ความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นต้น

ผู้นำอย่างเป็นทางการในหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน นายแก้ว ปลาโพธิ์
 และผู้นำกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร ประธานกลุ่ม นางบัวแก้ว ว่าที่สันเทียะ, กองทุนหมู่บ้าน
 หนึ่งล้านบาท ประธานกองทุน นายแก้ว ปลั่งกลาง, กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประธาน
 กลุ่ม นางสาวศรีจันทร์ ถาจอหอ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.), สมาชิกองค์การ
 บริหารส่วนตำบล (อบต.)

การเมืองการปกครอง การปกครองของตำบลแบ่งการปกครองอยู่ในความรับผิดชอบ
 ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลหนองไช้ น้ำ แบ่งการปกครองเป็น 8 หมู่บ้าน ซึ่งแต่ละ
 หมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้าน

หมู่บ้านโกรก หมู่ที่ 6 ตำบลหนองไช้ น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มี
 กรรมการหมู่บ้านดังนี้

นายแก้ว	ปลาโพธิ์	ผู้ใหญ่บ้าน
นายชุม	ศรีอภัย	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นางสาวศรีจันทร์ ถาจอหอ		ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นางกลม	จงจอหอ	กรรมการ
นายเลิศ	มาตร โคกสูง	กรรมการ
นายสวิต	ไม้โคกสูง	กรรมการ
นางอำนาจ	ถมจอหอ	กรรมการ
นายช่วง	สอโคกสูง	กรรมการ

นายโพธิ์ บุญสายออ	กรรมการ
นางบุญมาก สอดโคกสูง	กรรมการ

วัดและประเพณี

วัด ในชุมชนมีวัดจำนวน 2 แห่ง คือ วัดบ้านโกรก และวันป่าพรหมวิหาร วัดบ้านโกรกเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้าน โดยส่วนใหญ่มีความผูกพันกับวัดมากเห็นได้จาก การไปทำบุญตักบาตรในทุกวันพระและวันสำคัญทางศาสนา โดยมีความเชื่อว่าวัดเป็นสถานที่ให้ความสำคัญทางศาสนาและเป็นทีเคารพของชาวบ้าน และเมื่อชาวบ้านมีงานพิธีกรรมหรืองานบุญต่าง ๆ ก็ต้องพึ่งพาวัด เช่น ยืมอาสนะ โต๊ะหมู่บูชา ถ้วย ชาม เต็นท์ เก้าอี้ และสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ

งานประเพณี ขนบธรรมเนียมประเพณีของหมู่บ้าน ที่ยึดถือและปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณ คือผู้ชายจะต้องอุปสมบท ก่อนที่จะแต่งงาน ส่วนงานหรือพิธีต่าง ๆ ก็จะนิยมจัดในเดือนคู่ เช่น เดือน 2, 4, 6, 8, 10, 12 หรือเดือน 9 ซึ่งเป็นเลขมงคล ถ้าจะนับข้างขึ้น – ข้างแรมจะนิยมประกอบพิธีในวันขึ้น 9 ค่ำ หรือ 13 ค่ำ รวมทั้งข้างแรมด้วย สำหรับการปลูกบ้านใหม่จะนิยมทำพิธีรดน้ำมนต์ จะตั้งเสาเอก หรือเสาหลัก และนิยมนำต้นกล้วย ต้นอ้อย และไซ มาผูกติดไว้กับต้นเสาเอกด้วยผ้าขาวม้า หรือผ้าเจ็ดสี ในการรดน้ำมนต์จะต้องรดให้กับเจ้าของบ้านด้วย

สำหรับการปฏิบัติตามประเพณีของแต่ละเดือนในรอบ 1 ปี มีดังต่อไปนี้

เดือนมกราคม วันขึ้นปีใหม่ โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรที่วัด หรือบางคนนั้นจะมีการอวยพรให้ญาติผู้ใหญ่ และจะมาชุมนุมกันที่บ้าน ของพ่อ – แม่ หรือบ้านญาติพี่น้อง

เดือนกุมภาพันธ์ ชาวบ้านจะมีการทอดผ้าป่าตามวัดต่าง ๆ

เดือนมีนาคม ทำบุญตักบาตรในวันมาฆบูชา

เดือนเมษายน ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรในวันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันปีใหม่ของไทย และประเพณีรดน้ำดำหัว ผู้เฒ่า ผู้แก่ และสงฆ์พระ

เดือนพฤษภาคม และเดือนมิถุนายน ชาวบ้านนิยมที่จะบวชลูกหลานในช่วงนี้

เดือนกรกฎาคม ประเพณีเข้าพรรษาชาวบ้านต่างพากันไปทำบุญที่วัด และไปจำศีลอยู่ที่วัดทุกวันพระตลอดจนออกพรรษา

เดือนสิงหาคม วันแม่แห่งชาติ ชาวบ้านพากันทำบุญตักบาตรและพัฒนาหมู่บ้าน

เดือนกันยายน วันสารทไทย ชาวบ้านจะพากันนำกระยาสารทไปทำบุญที่วัด

เดือนตุลาคม ทำบุญวันออกพรรษา

เดือนพฤศจิกายน ประเพณีลอยกระทง

เดือนธันวาคม วันพ่อแห่งชาติ จะมีการทำบุญตักบาตรที่วัดและโรงเรียน ชาวบ้าน
ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน

โรงเรียนและการศึกษา

โรงเรียน ในพื้นที่ของหมู่บ้านโกรก ไม่มีสถานศึกษา หรือโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่
แต่มีโรงเรียนระดับอนุบาลถึงระดับประถมตั้งอยู่ที่หมู่บ้านหนองไข่น้ำ ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้าน
เป็นระยะทาง 1 กิโลเมตร

การศึกษาของสมาชิกในชุมชน

ระดับประถมศึกษา	80	คน
ระดับมัธยมศึกษา	92	คน
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	31	คน
รวม	203	คน

สุขภาพอนามัย

ในชุมชนมีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ทำหน้าที่ส่งเสริมและดูแลด้านสุขภาพ
อนามัยให้แก่สมาชิกในชุมชน ภายในตำบลมีสถานีอนามัยประจำตำบลตั้งอยู่ที่หมู่บ้านหนองไข่น้ำ
มีแพทย์ประจำตำบลช่วยในการรักษาพยาบาลและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้ความรู้ด้านสาธารณสุข
แก่คนในตำบล

ในชุมชนมีภาชนะเก็บน้ำฝน และห้องน้ำที่ถูกหลักสุขาภิบาลครบทุกหลังคาเรือน
โรคระบาดในคนที่พบมากในรอบ 5 ปีได้แก่ โรคไข้เลือดออก

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาล

เกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์

เปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้าน พบว่า กองทุน 1 ล้านบาทจะเข้ามาช่วยเหลือคนในหมู่บ้านให้มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ ในช่วงแรกความเข้าใจในเรื่องกองทุนหมู่บ้านจะยังมีไม่มาก และจำกัดอยู่ในวงของคณะกรรมการและผู้นำชุมชนเท่านั้น ส่วนชาวบ้านยังไม่ค่อยเข้าใจในจุดประสงค์ รู้เพียงแต่ว่ามีแหล่งเงินกู้ให้กู้เพิ่มได้อีก

2) เงิน 1 ล้านบาท

ซึ่งจัดสรรจากทางรัฐบาล ให้กับกองทุนหมู่บ้าน โกรกได้รับเงิน โอนเข้าบัญชีธนาคารออมสิน สาขานครราชสีมา เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2544 เลขที่บัญชี 06-4310-20-188482-0

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน

ทำการคัดเลือกโดยทำประชาคมหมู่บ้านได้คณะกรรมการเป็น ชาย 7 คน หญิง 8 คน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง คราวละ 2 ปี เมื่อครบกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเข้าดำรงตำแหน่งให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจับสลากออก จำนวนครึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมด และต้องคัดเลือกคณะกรรมการชุดใหม่ภายใน 30 วัน

4) ผู้สมัครขอกู้

- สมาชิกที่มีความประสงค์และขอกู้เงินจะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอกู้เงิน คณะกรรมการโดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
- ลักษณะ โครงการ เป็นโครงการที่ต้องสามารถดำเนินการได้จริงมีความเป็นไปได้ในทางการตลาด และสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน
- วงเงินกู้รายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท
- กรณีรายใดเกิน 20,000 บาท ต้องเรียกประชุมสมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่รายหนึ่งต้องไม่เกิน 50,000 บาท

5) นักศึกษาบัณฑิต

ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ซึ่งเข้ามาช่วยเหลือแนะนำในเรื่องกองทุนหมู่บ้าน สังกัดหาข้อมูลจากหมู่บ้านเพื่อนำไปศึกษาโดยใช้หมู่บ้านเป็นสถานที่เรียน

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า

คณะกรรมการจะพิจารณาคำขอกู้เงินจากโครงการที่เขียนว่ามีวัตถุประสงค์ ความ

ขึ้นไปได้ทางการตลาด งบประมาณ รายจ่าย สมเหตุสมผลหรือไม่ โดยไม่เห็นแก่ญาติพี่น้อง ทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

- 2) กระบวนการทำบัญชีกองทุน พบว่า
ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้โดยเฉพาะด้าน จึงจัดทำบัญชีอย่างง่าย ๆ ตามความเข้าใจ
- 3) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ พบว่า
ผู้กู้เงินไปลงทุนในอาชีพเกษตร ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นอาชีพที่ตนเองถนัด
เคยมีประสบการณ์มาก่อน เช่น ทำนา เป็นอาชีพที่ชาวบ้านรู้จักกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ
- 4) การรับชำระหนี้ พบว่า
สมาชิกต้องนำเงินส่งด้วยตัวเอง ที่ธนาคารออมสิน สาขานครราชสีมา สมาชิก
กองทุนหมู่บ้านโครก ปัจจุบันยังไม่ถึงกำหนดชำระคืน
- 5) การช่วยหาตลาด พบว่า
การขายผลผลิตภายในหมู่บ้าน โกรกจะนิยมนำไปขายให้กับพ่อค้าคนกลางที่
รับซื้อ เช่น การขายข้าวจะขายให้กับโรงสี หรือพ่อค้าในตลาด ตามที่เคยปฏิบัติกันมา ในกรณีที่เป็น
สินค้าทางการเกษตร
- 5) บทบาทของนักศึกษา พบว่า
 1. ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ
 2. ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
 3. ส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

- 1) ผลโดยตรง พบว่า
 - จำนวนผู้กู้ได้ จากจำนวนผู้กู้ยืมทั้งหมดที่เขียนคำขอกู้และผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีจำนวน 66 คน (ในปัจจุบัน)
 - ยอดเงินให้กู้ ณ ปัจจุบัน 998,000 บาท โดยแบ่งเป็น

ปลูกพืช	3 ราย	จำนวนเงินทั้งสิ้น	30,000 บาท
เลี้ยงสัตว์	21 ราย	จำนวนเงินทั้งสิ้น	297,000 บาท
ค้าขาย	9 ราย	จำนวนเงินทั้งสิ้น	100,000 บาท
รับเหมา	1 ราย	จำนวนเงินทั้งสิ้น	20,000 บาท
ช่างไฟฟ้า	1 ราย	จำนวนเงินทั้งสิ้น	20,000 บาท
ทำนา	30 ราย	จำนวนเงินทั้งสิ้น	511,000 บาท

ปัจจัยอุตสาหกรรม 1 ราย จำนวนเงินทั้งสิ้น 20,000 บาท

- กองทุนสะสม เนื่องจากหมู่บ้าน โกรกมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมาก่อนการจัดการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และมีการส่งเงินตั้งจะทุกเดือน ฉะนั้นจึงไม่ได้มีกองทุนสะสมในส่วนนี้เพิ่มขึ้นอีก

2) ผลกระทบโดยตรง

- จำนวนผู้กู้ได้เท่ากับจำนวนผู้ขอกู้ คือ 66 ราย (ในปัจจุบัน)
- เกิดกิจการใหม่ ๆ คือ การทำเส้นขนมจีน

3) ผลกระทบทางอ้อม

- ในท้องถิ่นมีอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในส่วนหนึ่งที่กู้เงินแล้วนำไปประกอบอาชีพจริง ช่วยลดภาระดอกเบี้ยเงินกู้ ทำให้ผู้กู้มีรายได้เพิ่มขึ้น

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบ การดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) เงินที่กู้มาได้

จำนวนเงินที่ให้กู้รายละ 20,000 บาท ปล่อยกู้ในปัจจุบัน จำนวน 998,000 บาท

2) สถานที่และวัตถุดิบ

ส่วนมากการกู้เงินจะนำเงินมาประกอบอาชีพที่ตนถนัดภายในหมู่บ้าน ลักษณะการผลิตไม่ซับซ้อนจึงหาวัตถุดิบในการผลิตได้ง่าย เช่นขนมจีน จะสั่งซื้อข้าวจากโรงสีภายในหมู่บ้าน การปลูกข้าวต้องซื้อพันธุ์ข้าว ปลูก จากตลาด หรือศูนย์ขยายพันธุ์พืช เป็นต้น

3) เทคนิควิธีทำงาน

เนื่องจากการประกอบอาชีพดั้งเดิมอาชีพหลักทำให้มีการพัฒนาการเรื่อยมา เช่น การทำนา เมื่อก่อนใช้ควายในการไถนา แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นรถไถซึ่งให้ความสะดวกรวดเร็ว เปลี่ยนจากแรงงานคนในการเก็บเกี่ยวผลผลิตมาเป็นเครื่องจักรกลเกือบทั้งหมด

2.2.2 ผลการประเมินกระบวนการหน่วยระบบ B

1) การทำกิจการธุรกิจ

สมาชิกที่กู้เงินมาได้ส่วนหนึ่งจะนำเงินไปใช้ธุรกิจก็นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่เขียนขอกู้เพื่อพัฒนาอาชีพของตน สร้างรายได้ แต่บางส่วนจะนำเงินไปใช้หนี้เก่า หรือนำไปใช้จ่ายในครอบครัวหมด และอีกบางส่วน คือนำไปใช้ธุรกิจแต่เจียดเงินไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

2) การหาตลาดที่ดี

นำผลผลิตที่ได้ไปขายให้กับพ่อค้าคนกลางเหมือนที่เคยทำมาตั้งแต่สมัยก่อน
ทำ

ในกรณีทำการเกษตร หรือ เข้าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของทางรัฐบาลที่มีมาตรการมาช่วยเหลือ
เกษตรกร ส่วนคนบางกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการข้าวเกษตร จะมีศูนย์ขยายพันธุ์พืชมารับซื้อในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด แต่ไม่เป็นที่นิยมของชาวบ้านเพราะได้เงินช้า

3) การทำบัญชี

จากการสัมภาษณ์ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านทุกคนไม่มีใครทำบัญชีรายรับรายจ่าย
สาเหตุเนื่องมาจากไม่เห็นความสำคัญ ไม่เข้าใจว่ามีประโยชน์ สามารถช่วยให้เห็นรายรับจ่ายที่แท้จริงได้ และส่วนมาจะขี้เกียจ

2.2.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ผลโดยตรง พบว่า

ส่วนใหญ่จากการประกอบอาชีพภายในหมู่บ้าน โกรกเมื่อมีการเก็บเกี่ยว
ผลผลิต หรือผลิตสินค้ามาได้แล้ว จะนำไปขายเปลี่ยนเป็นเงินทั้งสิ้น จะเหลือบางส่วนไว้สำหรับ
บริโภค

2) ผลกระทบโดยตรง

มีผู้กู้บางรายได้ขยายกิจการของตนเองเพิ่มขึ้น เช่น การทำขนมเงินส่งมากขึ้น
กว่าแต่ก่อน และมีการสอนวิธีทำขนมเงินให้กับพี่น้องของตนเองทำและนำออกจำหน่ายเป็นอาชีพ
ผลิตตัวไป

3) ผลกระทบโดยอ้อม

ผู้กู้ที่นำเงินไปใช้ดูวิถี ร้อยละ 80 สามารถพึ่งพาตนเองทำให้ครอบครัวมีชีวิต
ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดค่าใช้จ่ายเรื่องภาระดอกเบี้ย สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับกิจการของตนเองได้

3. ผลการประมวลวิธีทำธุรกิจของผู้กู้

3.1 อาชีพเลี้ยงสุกร บังคับนำเข้าที่ดีได้แก่ การเลี้ยงสุกร โดยการลดต้นทุนด้านอาหารสำเร็จ
รูป หันกลับมาใช้เศษอาหารที่เหลือจากเพื่อนบ้าน ในตอนกลางคืนผู้เลี้ยงจะอาศัยเศษไม้มาใช้ก่อกองไฟ
เพื่อไถ่ยุ้งให้กับสุกร บางครอบครัวใช้หลอดไฟนีออนเพื่อจะได้สังเกตเห็นสัตว์มีพิษที่จะมาทำร้าย
สุกร ได้ชัดเจน

3.2 อาชีพเลี้ยงโค ปังจ้ยนำเข้าที่ดี ได้แก่ การเลี้ยงโคโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เป็นประโยชน์ ผู้เลี้ยงจะไล่วัวออกไปตามทุ่งนา ซึ่งไม่ต้องลงทุนค่าใช้จ่ายในด้านอาหาร

3.3 อาชีพทำการเกษตร ปังจ้ยนำเข้าที่ดี ได้แก่ การเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และเข้าร่วมโครงการกับทางศูนย์ขยายพันธุ์พืช เพื่อให้ราคาข้าวจำหน่ายได้สูง

4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ประชาชนส่วนใหญ่จะไม่นำเงินไปประกอบอาชีพ แต่จะนำเงินไปใช้หนี้เก่าแล้วรอกู้ใหม่

4.2 ผลที่เกิดจากตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

- 1) สมาชิกในชุมชนเกิดความสามัคคี
- 2) สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 3) สมาชิกในชุมชนมีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มมากขึ้น
- 4) สมาชิกในชุมชนสามารถเลี้ยงครอบครัวได้

4.3 ผลที่เกิดจากกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมมือกันบริหารจัดการกองทุน โดยจัดสรรเงินให้สมาชิกกู้ เงินไปลงทุน เมื่อใกล้ถึงกำหนดระยะเวลาการชำระเงินจะมีสมาชิกนำเงินมาส่งก่อนกำหนดระยะเวลา

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พบว่า

เป้าหมายข้อที่ 1 ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ให้มีความยั่งยืน โดยเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทยังคงอยู่ จากการประเมินความสามารถของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโกรก ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเชื่อถือจากชาวบ้าน มีความรู้ มีความรับผิดชอบหน้าที่ ยุติธรรม สิ่งเหล่านี้เองที่จะช่วยให้การบริหารจัดการเงินกองทุนประสบความสำเร็จ และสิ่งสำคัญที่สุดคือความซื่อสัตย์ของคนในชุมชน

เป้าหมายข้อที่ 2 ในชุมชนมีความเข้มแข็ง สามัคคีร่วมแรงร่วมใจ ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด จากการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน คนในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รับผิดชอบให้หน้าที่ของตน ยกย่องคนทำความดี มีความสามัคคี รวมทั้งในชุมชนมีระบบตรวจสอบกันเองภายในหมู่บ้านด้วย ซึ่งหมู่บ้านโกรกสามารถเลี้ยงตนเองได้แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนอย่างชัดเจน

เป้าหมายข้อที่ 3 ประชากรในหมู่บ้านเมื่อถูกไปแล้ว ได้ใช้เงินที่ได้มานี้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และครอบครัว ส่วนมากผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน โกรกจะทำตามโครงการที่ตนเองเขียนขึ้น เพื่อการพัฒนาอาชีพเดิม หรือการสร้างอาชีพเสริม ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้

เป้าหมายข้อที่ 4 ท้องถิ่นมีการพัฒนาอาชีพของตน สร้างรายได้ ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เกิดจากมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในหมู่บ้าน โกรกและตำบลหนองไช้ น้ำ โดยการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น รวมทั้งหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการประกอบอาชีพร่วมกันภายในหมู่บ้าน และในตำบลเดียวกัน ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนารวมทั้งวิธีการประกอบอาชีพ การหาตลาด และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ

เป้าหมายข้อที่ 5 คนในชุมชนสามารถลดภาระหนี้สิน หรือ กู้ยืมเงินทุนนอกระบบได้ เมื่อมีเงินกองทุนเข้ามาทำให้ประชากรมีเงินทุน เพื่อประกอบอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถลดภาระหนี้สินเดิมลงได้ และเป็นการลดการกู้ยืมเงินจากนายทุนได้อีกด้วย

เป้าหมายข้อที่ 6 ผู้นำมีศักยภาพในการบริหารงาน และมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านเข้มแข็งไปด้วย เกิดจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบได้ตรงตามความสามารถของคณะกรรมการ ซึ่งส่งผลทำให้การบริหารงานกองทุนมีศักยภาพ

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

5.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

1. ผู้นำชุมชนดี
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคีกัน
3. สมาชิกที่กู้ในงวดแรกกระตือรือร้นในการชำระหนี้

5.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบดังนี้

1. คณะกรรมการบางคนไม่พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ขาดความเสียสละในการบริหารกองทุนหมู่บ้านให้เกิดความเข้มแข็ง
2. คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่เข้าใจในระเบียบกองทุนวัตถุประสงค์ของกองทุนนี้
3. สมาชิกบางคนนำเงินกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า

จากการที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่ในหมู่บ้าน โกรก ได้มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จากชาวบ้าน โดยมีกลุ่มอาชีพมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านความรู้ ทางวิชาการ และความรู้ในการปฏิบัติงานจากชาวบ้าน มีการจัดเวทีระดับหมู่บ้านและระดับตำบลเพื่อให้ชาวบ้านได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีการระดมความคิดเพื่อนำมาพัฒนาอาชีพของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

5.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (จากส่วนกลาง)

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ที่ใช้วัด		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	43.75%	56.25%	-
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	18.75%	81.25%	-
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี	37.5%	62.5%	-
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	51%	49%	-
5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม	(/) ใช่ จำนวนครั้ง 1 ต่อปี () ไม่ใช่		
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	จากปีก่อนมี 155 ครอบครัว () เพิ่มขึ้นเป็น.....ครอบครัว () ลดลงเหลือ.....ครอบครัว (/) เท่าเดิม		
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่	จากปีก่อนมี 155 ครอบครัว () เพิ่มขึ้นเป็น.....ครอบครัว () ลดลงเหลือ.....ครอบครัว (/) เท่าเดิม		
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน	จากปีก่อนมี 1 กลุ่ม (/) เพิ่มขึ้นเป็น 2 กลุ่ม () ลดลงเหลือ.....กลุ่ม () เท่าเดิม		
9. ชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำโดยการประชุมหรือเสวนา	18.75%	75%	6.25%

1. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส	จากปีก่อนมี 102 คน () เพิ่มขึ้นเป็น.....คน (/) ลดลงเหลือ 94 คน () เท่าเดิม		
2. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	(/) ใช่ 75%	() ไม่ใช่	() ไม่แน่ใจ 25%
3. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน	(/) ใช่ 75% () ไม่ใช่ 25%		

ตารางที่ 4.1 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

5.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า

1. ผู้นำ มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีความรู้ความสามารถ พัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้า
2. สมาชิกในหมู่บ้าน มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ อยู่แบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามัคคีกัน ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์แบบ
3. ด้านสาธารณูปโภคในหมู่บ้านมีครบครันไม่เดือนร้อน เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน โทรศัพท์
4. สมาชิกในหมู่บ้านไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ไม่มีการลักขโมย
5. มีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในหมู่บ้านทราบถึงข่าวต่างๆ ที่จำเป็นอยู่เสมอ
6. ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้ ไม่มีการว่างงาน และมีมาตรฐานในการดำรงชีพที่ดีขึ้น ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านมีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง หมู่บ้านโกรกสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สรุป อภิปรายผล

1.1 สรุป

1.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษาถึงการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน โกรก ดังนี้

1.1 เพื่อศึกษาถึงความสามารถบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โกรก

1.2 เพื่อศึกษาถึงความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ของ

คนชุมชน

1.3 เพื่อศึกษาถึงประชากรในหมู่บ้านที่ผู้ไปแล้วได้ใช้เงินที่ได้มา ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และครอบครัว

เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และครอบครัว

1.4 เพื่อศึกษาถึงการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น

เป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น

1.5 เพื่อศึกษาว่าคนในชุมชนสามารถลดภาระหนี้สิน หรือ กู้ยืมเงิน

ทุนนอกระบบได้

1.6 เพื่อศึกษาถึงความมีศักยภาพในการบริหารงานของผู้นำชุมชน

และมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านเข้มแข็งไปด้วย

3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

ประสงค์

4. เพื่อศึกษาถึงการเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล

5. เพื่อศึกษาถึงความเข้มแข็งของชุมชนบ้าน โกรก

1.1.2 วิธีดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 ศึกษาทำความเข้าใจ ปรัชญา วัตถุประสงค์ และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำการศึกษาจากเอกสารของกองทุนฯ เอกสารจากทางราชการและเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายกองทุนเงินล้าน

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านโครก หมู่ที่ 6 ตำบลหนองไช้ น้ำ อําเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชน, ประธานกองทุนฯ คณะกรรมการกองทุนฯ และสมาชิกของกองทุนฯ รวมทั้งเอกสารของกองทุนฯ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพพีโมเดลกำหนดตัวแปรและตัวชี้วัด ที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการดังนี้

1. การสังเกตและบันทึก
2. การสัมภาษณ์
3. การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน
4. การสอบถาม
5. แบบรายงานต่าง ๆ (ปร.)

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบนำมาประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ บริบทชุมชน, ปัจจัยนำเข้า, กระบวนการ และผลผลิต

ขั้นที่ 6 เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นที่ 7 ทำการเขียนสารนิพนธ์

1.1.3 ผลการดำเนินงาน

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจน้อยกว่าคณะกรรมการ เมื่อได้รับเงินจัดสรรจากทางรัฐบาลคณะกรรมการจึงทำการปล่อยกู้โดยยึดระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านในการให้สินเชื่อแก่สมาชิก โดยสมาชิกส่วนหนึ่งนำเงินไปลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ เสริมสร้างรายได้ ลดรายจ่ายจริง แต่บางกรณีนำเงินไปชำระหนี้เก่า ในส่วนการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านในช่วงแรกมีการจัดทำแบบง่าย ๆ แต่ปัจจุบันได้มีการจัดทำถูกต้องตามหลักการของกองทุนหมู่บ้านแล้ว ส่วนในปัจจุบันยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาในการส่งคืนจากตรง

นี้ทำให้สามารถคาดการณ์ในอนาคตได้ว่ากองทุนหมู่บ้านโกรกจะสามารถยั่งยืนต่อไปได้เพราะในชุมชนมีความซื่อสัตย์เป็นส่วนใหญ่

1.2 อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านโกรก

สามารถสรุปได้เป็น 6 ข้อ ดังนี้

1. ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ให้มีความยั่งยืน โดยเงินกองทุนหมู่บ้าน I ถ้านบาทยังคงอยู่ จากการประเมินความสามารถของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโกรก ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเชื่อถือจากชาวบ้าน มีความรู้ มีความรับผิดชอบหน้าที่ ยุติธรรม สิ่งเหล่านี้เองที่จะช่วยให้การบริหารจัดการเงินกองทุนประสบความสำเร็จ และสิ่งสำคัญที่สุดคือความซื่อสัตย์ของคนในชุมชน
2. ในชุมชนมีความเข้มแข็ง สามัคคีร่วมแรงร่วมใจ ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด จากการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน คนในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รับผิดชอบให้หน้าที่ของตน ยกย่องคนทำความดี มีความสามัคคี รวมทั้งในชุมชนมีระบบตรวจสอบกันเองภายในหมู่บ้านด้วย ซึ่งหมู่บ้านโกรกสามารถเลี้ยงตนเองได้แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนอย่างชัดเจน
3. ประชากรในหมู่บ้านเมื่อถูกไปแล้ว ได้ใช้เงินที่ได้มาทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และครอบครัว ส่วนมากผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านโกรกจะทำตามโครงการที่ตนเองเขียนขึ้นเพื่อการพัฒนาอาชีพเดิม หรือการสร้างอาชีพเสริม ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้
4. ท้องถิ่นมีการพัฒนาอาชีพของคน สร้างรายได้ ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เกิดจากมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในหมู่บ้านโกรกและตำบลหนองไช้่น้ำ โดยการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น รวมทั้งหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการประกอบอาชีพร่วมกันภายในหมู่บ้าน และในตำบลเดียวกัน ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนาทั้งวิธีการประกอบอาชีพ การหาตลาด และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ
5. ประชากรสามารถลดภาระหนี้สิน หรือ กู้ยืมเงินทุนนอกระบบได้ เมื่อมีเงินกองทุนเข้ามาทำให้ประชากรมีเงินทุน เพื่อประกอบอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถลดภาระหนี้สินเดิมลงได้ และเป็นการลดการกู้ยืมเงินจากนายทุนได้อีกด้วย

6. ผู้นำมีศักยภาพในการบริหารงาน และมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งส่งผลให้อากองทุนหมู่บ้านเข้มแข็งไปด้วย เกิดจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบได้ตรงตามความสามารถของคณะกรรมการ ซึ่งส่งผลทำให้การบริหารงานกองทุนมีศักยภาพ

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

1. ผู้นำปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน มีความคิดริเริ่มในการพัฒนาต่างด้านต่างๆ อยู่เสมอ
2. สมาชิกในชุมชนมีการเป็นอยู่แบบพี่น้อง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามัคคี คลอดจนมีความซื่อสัตย์ต่อกัน
3. สมาชิกกระตือรือร้นจะส่งเงินคืน แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ของคนใน ท้องถิ่น

2.2 ปัจจัยด้านลบ

1. เนื่องจากคณะกรรมการบางคนไม่มีเวลาพอ หรือบางครั้งไม่กล้าที่จะเสียสละให้กับส่วนรวมมากนัก จึงทำให้ภาระตกหนักอยู่กับกรรมการเพียงบางคนเท่านั้น
2. เนื่องจากโครงการกองทุนหมู่บ้านเป็นโครงการใหม่ และยังให้สมาชิกในชุมชนทำการบริหารจัดการกันเอง ในบางครั้งยังไม่เข้าใจในระเบียบคิณฑ์ หรือไม่มีความรู้ในการจัดทำบัญชีตามแบบกองทุนหมู่บ้านกำหนด
3. สมาชิกไม่นำเงินที่ถูกไปใช้อย่างถูกวิธีเนื่องจาก มีภาระหนี้สินเก่าอยู่มากเมื่อถึงเวลาต้องส่งคืน จึงจำเป็นต้องกู้จากแหล่งใหม่เพื่อไปใช้แหล่งเก่า และกู้วนเวียนอยู่อย่างนี้ไปเรื่อยๆ แต่ก็เป็นเพียงบางรายเท่านั้น

3. การเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้

ในหมู่บ้านโกรก คณะกรรมการกองทุนสามารถบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านได้ แต่ต้องอาศัยระยะเวลาสักช่วงในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ใหม่ๆ สำหรับผู้รู้แล้ว นำเงินไปลงทุน มีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการประกอบอาชีพ โดยทั้งแบบตำบลและแบบหมู่บ้าน โดยเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย ที่แตกต่างไปจากส่วนกลางกำหนด คือ

1. ด้านสาธารณูปโภคที่จำเป็นในหมู่บ้านต้องมีอย่างครบครัน เพื่ออำนวยความสะดวกด้านโครงสร้างพื้นฐานของประชาชน เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน โทรศัพท์ ซึ่งในปัจจุบันทางหมู่บ้านโกรกยังไม่มีโทรศัพท์ประจำบ้าน และถนนในหมู่บ้านยังสัญจรไม่สะดวก
2. ในชุมชนปราศจาก โจรขโมย และยาเสพติด เพื่อความสงบเรียบร้อยของหมู่บ้าน
3. ต้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นให้ชาวบ้านรับทราบอย่างทั่วถึง
4. ประชาชนที่อยู่ในวัยทำงานไม่มีการว่างงาน มีรายได้ มีมาตรฐานในการครองชีพดีขึ้น
5. สมาชิกในชุมชนทุกคน อ่านหนังสือออก และสามารถเขียนหนังสือได้

5. ผลกระทบโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง

เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งสมาชิกกองทุนหมู่บ้านโกรกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้น และดอกเบี้ย ทำให้กองทุนเติบโตขึ้น และมีความยั่งยืนในอนาคต

5.2 ผลกระทบโดยตรง

สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินได้ และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งกว่าแต่ก่อน

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ ก่อให้เกิดความสุขร่มเย็นในหมู่บ้าน โกรก

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนฯ

1. กำหนดระยะเวลาในการส่งคืน ควรระบุให้เหมาะสมกับอาชีพที่กู้แต่ละอาชีพ เช่น อาชีพเลี้ยงสัตว์ควรมีระยะเวลาในการส่งคืนมากกว่า 1 ปี ส่วนอาชีพค้าขายสามารถส่งคืนได้ภายในระยะเวลา 6 เดือน

2. การจับฉลากออกของคณะกรรมการนั้น ควรจะมีระยะเวลามากกว่า 1 ปี เพราะคนที่มีการจับฉลากออกของกรรมการชุดแรกนั้นในหมู่บ้าน โกรกยัง ไม่มีการชำระหนี้คืน เพื่อที่กรรมการจะได้ทราบถึงประสิทธิภาพการทำงานในชุดที่ตนปฏิบัติงานอยู่

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

1. การบริหารควรมีการแบ่งงานตามฟังก์ชันการที่แบ่งไว้ แล้วมอบหมายหน้าที่ให้ทุกคนทำ เพราะ ในความเป็นจริงจะมีผู้ปฏิบัติงานจริงเพียงไม่กี่คนเท่านั้น
2. คณะกรรมการควรมีการตรวจสอบ ติดตามผลการกู้เงินของสมาชิก ควรมีมาตรการลงโทษสมาชิกอย่างจริงจัง

2.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

1. การกู้เงินไปพัฒนาอาชีพของสมาชิกกองทุนต้องศึกษาความเป็นไปได้ทางการตลาด วิธีการผลิต ตลาดในการรับซื้อสินค้าให้ดีกว่า (ในกรณีที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน)
2. สมาชิกควรหาเทคนิควิธีการเพิ่มผลผลิต ปรับปรุงคุณภาพผลผลิต เพื่อที่จะสามารถจำหน่ายได้ราคาสูง
3. ควรใช้แรงงานของตนเองให้มากที่สุด เพื่อประหยัดต้นทุนในการผลิต ในกรณีที่จ้างแรงงานภายนอกครอบครัวมาก จะทำให้มีค่าใช้จ่ายมากเมื่อจำหน่ายผลผลิตแล้วมีกำไรเหลือไม่มาก เสมอตัว ถึงขาดทุน (ในกรณีทำการเกษตร)

บรรณานุกรม

- กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กับโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการฯ” มติชนรายวัน.
4 มกราคม 2545. หน้า 18.
- คนไทยกับการจัดการหนี้” ข่าวรามคำแหง. 8-14 เมษายน 2545.
- เฉลียว นูร์ภักดี และคณะ. **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545.
- เฉลียว นูร์ภักดี และคณะ. **ชุดวิชาสารนิพนธ์**. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545.
- นภาพร เรืองสกุล. “กองทุนจะฟื้นได้อย่างไร” มติชนสุดสัปดาห์. 8-14 กรกฎาคม 2545. หน้า 29.
- “นำเข้สินค้ำทุนฯ” การเงินธนาคาร. 24 มิถุนายน 2545. หน้า 76.
- วิภาวี พิจิตบัณฑิต และคณะ. **ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ**. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545.
- “แวดล้อมเศรษฐกิจการเมืองและสังคม” รวมพลัง. มิถุนายน 2545. หน้า 10.
- เสรี ติลาสัย. **โลกเศรษฐกิจ**. 8-14 เมษายน 2545. หน้า 7.
- อุดม จำรัสพันธุ์ และคณะ. **ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา**. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545.